

IX. NACIONALNI KONGRES HRVATSKOG SOCIOLOŠKOG DRUŠTVA

HRVATSKA: PODVOJENO DRUŠTVO? SOCIOLOŠKI PRILOZI RASPRAVI

Split, 19. i 20. svibnja 2023.

KNJIGA SAŽETAKA

IZDAVAČ

Hrvatsko sociološko društvo (HSD)

Amruševa 11

10000 Zagreb

www.hsd.hr

Godina izdanja:

2023.

UREDNICI

Inga Tomić-Koludrović

Mirko Petrić

Marko Marelić

Mirela Bilandžić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE NASLOVNICE

Joško Gamberožić

GRAFIČKA PRIPREMA

Stjepan Tribuson

TISAK

Tiskara Rotim i Market

NAKLADA

100

PROGRAMSKI ODBOR

Predsjednica

dr. sc. Inga Tomić-Koludrović, redovita profesorica u trajnom zvanju,
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Članovi/ice

dr. sc. Valerija Barada, izvanredna profesorica,
Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru

dr. sc. Ivanka Buzov, izvanredna profesorica,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

dr. sc. Dražen Cepić, docent,
Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru

dr. sc. Anita Dremel, izvanredna profesorica,
Katedra za sociologiju, Filozofski fakultet u Osijeku

dr. sc. Simona Kuti, viša znanstvena suradnica,
Institut za migracije i narodnosti

dr. sc. Dražen Lalić, redoviti profesor u trajnom zvanju,
Fakultet političkih znanosti u Zagrebu

dr. sc. Marija Lončar, izvanredna profesorica,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

dr. sc. Sven Marčelić, izvanredni profesor,
Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru

dr. sc. Krunoslav Nikodem, redoviti profesor,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu

mr. sc. Mirko Petrić, viši predavač,
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

dr. sc. Nikola Petrović, viši znanstveni suradnik,
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

dr. sc. Tijana Trako Poljak, izvanredna profesorica,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu

dr. sc. Anita Bušljeta Tonković, viša znanstvena suradnica,
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Gospić

dr. sc. Mateo Žanić, viši znanstveni suradnik,
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Vukovar

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Predsjednica

dr. sc. Marija Lončar, izvanredna profesorica,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

Članovi/ice:

dr. sc. Gorana Bandalović, izvanredna profesorica,
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

Mirela Bilandžić, mag. soc

Blanka Čop, asistentica, Katedra za sociologiju, Pravni fakultet u Splitu

Augustin Derado, asistent,

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Tea Gutović, asistentica,

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

Darija Ivošević, naslovna asistentica,

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

dr. sc. Marko Marelić,

Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet u Zagrebu

Toni Popović, asistent,

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

dr. sc. Zorana Šuljug Vučica, izvanredna profesorica,

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu

Iva Žunić, asistentica,

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

ORGANIZATOR

Hrvatsko sociološko društvo

SUORGANIZATORI

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Filozofski fakultet u Splitu, Sveučilište u Splitu

Umjetnička akademija u Splitu, Sveučilište u Splitu

ISBN 978-953-8070-23-5

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001176904.

SADRŽAJ

HRVATSKA: PODVOJENO DRUŠTVO? SOCIOLOŠKI PRILOZI RASPRAVI.....	9
PROGRAM KONGRESA.....	12
SAŽECI.....	22
POPIS SUDIONIKA I SUDIONICA.....	90

HRVATSKA: PODVOJENO DRUŠTVO? SOCIOLOŠKI PRILOZI RASPRAVI

Tvrđnje o velikom porastu nejednakosti i novim oblicima društvenih isključenosti bile su u središtu brojnih rasprava u društvenim znanostima u posljednja dva desetljeća. U tom kontekstu, često se isticalo da je i hrvatsko društvo danas podvojeno, odnosno da ga obilježava značajan jaz između pojedinih društvenih skupina. U potporu takvoj tvrdnji, u različitim poljima i granama društvenih znanosti obavljen je niz analiza ekonomskih, klasnih, regionalnih, rodnih, kulturnih i drugih razlika u hrvatskom društvu.

Međutim, s obzirom na to da sociološka perspektiva nalaže oprez pri postavljanju širokih i općenitih tvrdnji, uvijek se iznova postavljaju pitanja o tome kako pristupiti analizi nejednakosti i društvenih razlika, do koje se razine nalazi mogu generalizirati, u kolikoj je mjeri riječ o iznimnim društvenim okolnostima, koje bi zahtijevale iznimne društvene intervencije, a u kojoj mjeri se radi o strukturnim i sistemskim razlikama? Otuda i upitnik u naslovu ovogodišnjeg Nacionalnog kongresa Hrvatskog sociološkog društva. Kao sociolozi i sociologinje pitamo se, naime, što zapravo znači klasificirati neko društvo kao „podvojeno“ te kakve su implikacije takve kategorizacije?

Prezentacije i paneli uključeni u rad ovogodišnjeg, IX. Nacionalnog kongresa HSD-a, primjerima iz Hrvatske pridonose raspravama koje problematiziraju razlike i podjele, odnosno analiziraju različite mehanizme stvaranja društvenih nejednakosti i njihove posljedice. S obzirom na to da se društvena dinamika danas ne može analizirati isključivo na razini nacionalnih država ili usko definiranih znanstvenih polja, Kongres je otvoren i interdisciplinarnim promišljanjima relevantnim za razumijevanje njegove središnje teme. Drugim riječima, uz priloge iz različitih posebnih sociologija, smatrali smo dobrodošlim i izlaganja koja se temelje na intersekcionalnim pristupima i transnacionalnim perspektivama.

Zbog okolnosti uvjetovanih pandemijom Covida-19, prethodni Nacionalni kongres HSD-a održan je kao isključivo online događaj. Ove godine u prilici smo razmijeniti znanstvene spoznaje i mišljenja uživo. Svi/e se veselimo toj mogućnosti i raspravama koje će uslijediti tijekom našeg skorog okupljanja u Splitu. Programski i Organizacijski odbor žele vam uspješan Kongres, sadržajne i kvalitetne priloge temi koju smatramo važnom za razvoj hrvatskog društva.

Predsjednica Programskog odbora Kongresa
prof. dr. sc. Inga Tomić-Koludrović

PROGRAM KONGRESA

IX. NACIONALNI KONGRES HRVATSKOG SOCIOLOŠKOG DRUŠTVA

'HRVATSKA: PODVOJENO DRUŠTVO? SOCIOLOŠKI PRILOZI RASPRAVI'

*Umjetnička akademija u Splitu, Sveučilište u Splitu
Zagrebačka 3*

PETAK 19. 5. 2023.

8:30 – 9:15   REGISTRACIJA (Predvorje)
9:15 – 9:30   OTVORENJE KONGRESA (Scena A, I kat)
Branko Ančić, predsjednik HSD-a

POZDRAVNA RIJEČ

Marija Lončar, predsjednica Organizacijskog odbora
Renata Franc, predsjednica Znanstvenog vijeća Instituta društvenih
znanosti Ivo Pilar
Antonela Marić, prodekanica za znanost i međunarodnu suradnju
Filozofskog fakulteta u Splitu

UVODNO OBRAĆANJE

Inga Tomić-Koludrović, predsjednica Programskog odbora

9:30 – 11:00   **SESIJA 1 (Scena A, I kat) – OKOLIŠ I RESURSI**

Moderatorica: Marija Lončar

Energetska tranzicija između obećanja i stvarnosti – pogled iz europske polu-periferije

Branko Ančić, Goran Grdenić, Tomislav Cik, Ninoslav Holjevac

Tko uništava morske i obalne resurse? Atribucija krivnje između različitih sektora ribarstva i lokalne zajednice

Dražen Cepić, Sven Marčelić, Mislav Škacan

Identifikacija i osjećaj pripadnosti hrvatskim ruralnim područjima

Bruno Šimac, Vladimir Ivanović, Tijana Trako Poljak

„Medvjedi i galebovi su pojeli ljude“ – empirijski zapisi iz ruralnih krajeva Gorskog kotara i sjevernodalmatinskih otoka

Krešimir Žažar, Vladimir Ivanović

**SESIJA 2 (Predavaonica A, prizemlje) – REGIONALNE
RAZLIKE I POLITIČKA PARTICIPACIJA**

Moderatorica: Blanka Čop

**Autoritarnost i liberalni stavovi u hrvatskom društvu. Analiza
regionalnih razlika**

Krunoslav Nikodem, Silvija Bunjevac Nikodem

**Rodna ravnopravnost u javnom životu jedinica lokalne i
područne (regionalne) samouprave: usporedba dostignutog
rodnog pariteta na manjinskim i lokalnim izborima u
posljednja dva izborna ciklusa**

Antonija Petričušić, Barbara Mašić

**Socijalni kapital i amoralni familizam: mješovitometodsko
istraživanje**

Mislav Dević

11:00 – 11:30

PAUZA ZA KAVU

11:30 – 13:00

**SESIJA 3 (Scena A, I kat) – NEJEDNAKOSTI, MLADI I
KULTURA**

Moderator: Sven Marčelić

Generacijske razlike u shvaćanju kulture u Hrvatskoj

Mirko Petrić, Augustin Derado, Iva Žunić, Inga Tomić-Koludrović

**Kulturna participacija mladih i 'nasljeđe u nastajanju': Stjecanje
poštovanja i traženje priznanja kroz (sub)kulturne prakse u
četiri studije slučaja u Engleskoj, Njemačkoj i Hrvatskoj**

Benjamin Perasović, Marko Mustapić, Renata Franc

**Koliko se doživljaj etiketiranosti ultrasa poklapa s iskazanom
distancom opće populacije mladih i odraslih građana prema
pripadnicima navijačkih skupina u Hrvatskoj**

Marko Mustapić, Benjamin Perasović, Renata Franc

**Kulturne prakse i društvene nejednakosti: Hrvatska u europskom
kontekstu**

Mirko Petrić, Željka Zdravković, Inga Tomić-Koludrović, Predrag
Cvetičanin

**SESIJA 4 (Predavaonica A, prizemlje) – ZADOVOLJSTVO
STANOVANJEM I PARTICIPACIJA**

Moderatorica: Sanja Stanić

Prednosti i nedostaci hrvatskih i slovenskih starih i novih stambenih naselja

Ratko Đokić, Anđelina Svirčić Gotovac

Zadovoljstvo stanovanjem i društveni odnosi u stambenim naseljima u Hrvatskoj i Sloveniji

Anamaria Klasić, Anđelina Svirčić Gotovac

Participacija građana u socijalističkim i post-socijalističkim naseljima u odabranim hrvatskim gradovima

Jelena Zlatar Gamberožić, Mirjana Adamović

13:00 – 14:00

PAUZA ZA RUČAK

14:00 – 16:00

SESIJA 5 (Scena A, I kat) – POLARIZACIJA I ZDRAVSTVO

Moderator: Krešimir Žažar

Svjetonazorska polarizacija i stavovi prema cijepljenju

Emma Kovačević

Podvojenost pandemijskih diskusijskih mreža: povezanosti osobnih mreža s pridržavanjem epidemioloških mjera, cijepljenjem i procjenom rizika od COVID-19

Marko Lucić, Željka Tonković, Teo Matković, Dražen Cepić

Selektivnost doktora medicine i doktora dentalne medicine u kontaktu s pacijentima na društvenim mrežama

Marko Marelić, Tea Vukušić Rukavina

Društvena dimenzija poremećaja hranjenja

Sanja Stanić, Doris Žuro

SESIJA 6 (Predavaonica A, prizemlje) – RELIGIJA, SEKSUALNOST, MEDIJI

Moderatorica: Valerija Barada

Socijalni elementi enciklike *Fratelli tutti* kao odgovor na suvremene društvene izazove

Matea Škomrlj, Odilon-Gbènoukpo Singbo

Multidimenzionalni latentni profili religioznosti i rizična seksualna ponašanja mladih

Sandra Šević, Ivan Landripet, Aleksandar Štulhofer

Roditelji raspravljaju o seksualnom odgoju i pobačaju

Tanja Vučković Juroš

Uloga medija u društvenoj konstrukciji polarizacije u hrvatskom društvu – primjer „molitelja na trgu“

Ivan Balabanić, Erik Brezovec, Josip Ježovita

16:00 – 16:30

PAUZA ZA KAVU

16:30 – 17:30

PANEL 1 (Scena A, I kat) – HRVATSKA I EUROPSKA DRUŠTVA U KOMPARATIVNOJ PERSPEKTIVI – POTENCIJALI ESS-a I ISSP-a

Branko Ančić, Dragan Bagić, Katarina Jaklin

17:30 – 18:30

PANEL 2 (Scena A, I kat) – SVE VIŠE INTEGRIRANI U EU, ALI PODIJELJENI MEĐU SOBOM? EUROPSKE ORIJENTACIJE HRVATSKIH ELITA I GRAĐANA 10 GODINA NAKON ULASKA U EU

Moderator: Krunoslav Nikodem

Hrvatska(-e) ideologija(-e), europeizam i euroskepticizam

Nikola Petrović

Sa Zapadom i u dobru i u zlu? Geopolitičke orijentacije hrvatskih građana pod povećalom

Filip Fila, Josip Bilić

Eurofili ili euroskeptici? Europske orijentacije hrvatskih građana 10 godina nakon ulaska u EU

Marko Mrakovčić, Nikola Petrović, Filip Fila

18:30 – 18:45

PAUZA

18:45 – 20:00

SKUPŠTINA HSD-a

Predsjedava: Branko Ančić, predsjednik HSD-a

20:00

ZAJEDNIČKA VEČERA (Konoba „Kod Joze“)

SUBOTA 20. 5. 2023.

8:45 – 9:15

REGISTRACIJA (Predvorje)

9:15 – 9:30

OBRAČANJE NOVOIZABRANOG/E PREDSJEDNIKA/ICE HSD-a (Scena A, I kat)

9:30 – 11:00

SESIJA 7 (Scena A, I kat) – OBRAZOVANJE, IDENTITET I MOBILNOST

Moderatorica: Gorana Bandalović

„Da sam živjela od te plaće koju sam ja dobivala, ja bih sigurno već prije tražila neki drugi posao“ – Uloga socio-ekonomskih razloga u namjeri napuštanja nastavničke profesije

Đurđica Degač, Anton Vukelić

Neke odrednice samoeфикаsnosti srednjoškolskih nastavnika za rad u multikulturnom okruženju

Saša Puzić, Josip Šabić, Iva Odak, Iris Marušić, Jelena Matić Bojić, Ivana Pikić Jugović

Postojanost obrazovne mobilnosti i namjere migracije među učenicima viših razreda srednje škole tijekom pandemije COVID-19

Teo Matković, Margareta Gregurović, Josip Šabić

Gdje teče med i mlijeko? Identiteti i percepcije mladih u Hrvatskoj kao pokretači migracijske želje

Marita Grubišić-Čabo, Filip Fila

SESIJA 8 (Predavaonica A, prizemlje) – ROD I RAVNOPRAVNOST

Moderatorica: Anita Dremel

Pregled istraživačkih tema o ravnopravnosti spolova i rodним pitanjima u hrvatskoj znanstvenoj produkciji (2000.-2022.)

Ivanka Buzov, Blanka Čop, Darija Ivošević

Hrvatska u komparativnoj perspektivi: prisutnost i nastanak antirodnog pokreta

Maja Gergorić

U kojoj je mjeri kapitalizam utjecao na patrijarhat u Hrvatskoj?

Antonia Huserik

Stavovi učenika prema rodnoj ravnopravnosti i LGBTIQ populaciji

Nika Zrinščak, Nena Rončević

11:00 – 11:30

PAUZA ZA KAVU

11:30 – 13:00

PANEL 3 (Scena A, I kat) – MEDIJSKA PISMENOST KAO ČIMBENIK DRUŠTVENIH NEJEDNAKOSTI U HRVATSKOJ

Moderator: Marko Mustapić

Biti medijski pismen u Hrvatskoj: karakteristike i odabrane dimenzije medijske pismenosti

Paško Bilić, Marija Brajdić-Vuković

Povezanost medijske pismenosti i političke participacije: nejednakosti između generacija

Dina Vozab

Gledaj (TV) i uči: uloga utjelovljenog kulturnog kapitala u objašnjenju „tradicionalne“ i digitalne medijske pismenosti

Krešimir Kroló

SESIJA 9 (Predavaonica A, prizemlje) – CIVILNO DRUŠTVO I SOCIJALNA INTEGRACIJA

Moderatorica: Ivanka Buzov

Organizacije civilnog društva: sužavanje polja djelovanja i otpornost temeljena na prekarnosti

Valerija Barada, Karin Doolan, Jaka Primorac, Jelena Puđak

Analiza održivosti sustava socijalne integracije beskućnika u Hrvatskoj

Marko Horvat, Gojko Bežovan

Aktivna i kvalitetna starost: istraživanje potreba i aktivnosti umirovljenika

Gorana Bandalović, Marija Lončar, Zorana Šuljug Vučica

13:00 – 14:00

PAUZA ZA RUČAK

14:00 – 15:30

PANEL 4 (Scena A, I kat) – NEJEDNAKOSTI U KULTURI: KULTURNI CENTRI I NOVI DRUŠTVENI AKTERI U KULTURI

Moderator: Mirko Petrić

Uvjetovanosti i perspektive kulturnih centara kao prostora društvenosti: studija slučaja kulturnih centara

Ana Žuvela, Željka Tonković

Uloga kulturnih centara u kulturnom i društvenom životu zajednice – primjer Zagreba

Anamaria Klasić, Kruno Kardov

Umrežavanje kroz ustrajnost: studija slučaja razvoja i pozicioniranja mreže Clubture

Edgar Buršić, Sanja Sekelj, Donato Ricci, Davor Mišković

SESIJA 10 (Predavaonica A, prizemlje) – NEJEDNAKOSTI U MEDIJSKOM PROSTORU

Moderator: Paško Bilić

Djeca, klasne nejednakosti i vizualna pismenost. Prikaz i percepcija siromaštva i bogatstva u televizijskim sadržajima

Leali Osmančević

Politički ekstremizam i promjene medijskog okruženja: diferencijalni učinak ili konvergencija?

Željko Pavić, Antun Šundalić, Mateo Žanić

ChatGPT i društvene nejednakosti

Silvia Rogošić

Turizam i nejednakosti u Hrvatskoj: analiza komentara na mrežnoj platformi „Reddit“

Željka Zdravković, Iva Žunić, Augustin Derado

15:30 – 16:00

PAUZA ZA KAVU

16:00 – 17:15

SESIJA 11 (Scena A, I kat) – RODNE NEJEDNAKOSTI I RAD

Moderatorica: Zorana Šuljug Vučica

Nevidljivi kućni menadžment – rodne nejednakosti u obavljanju mentalnog rada

Ksenija Klasnić, Anita Dremel

Tko doma misli o čemu i zašto? Prediktori za obavljanje mentalnog rada u kućanstvu

Ksenija Klasnić, Vedran Halamić, Ivana Jurković Kuruc

„Ravnopravne smo s muškarcima, ali...“: Istraživanje o rodnoj (ne)ravnopravnosti u hrvatskim ruralnim područjima

Vladimir Ivanović, Bruno Šimac, Tijana Trako Poljak

SESIJA 12 (Predavaonica A, prizemlje) – NEJEDNAKOSTI I GOSPODARSTVO

Moderator: Branko Ančić

Prekarizacija i društvene trajektorije deklasiranja u Hrvatskoj tijekom recesijske ekonomske krize

Augustin Derado

**Uloga hipotekarnih subvencija u strategiji hrvatskog
gospodarskog rasta: političko-ekonomski pristup SSK-u**

Alejandro Fernández, Gojko Bežovan

Mogućnosti i ograničenja djelovanja LAG-ova u Hrvatskoj

Danijel Baturina, Gojko Bežovan, Lidija Pavić-Rogošić

17:15 – 17:30

PAUZA

17:30 – 19:00

**OKRUGLI STOL (Scena A, I kat) – PROBLEMATIZIRANJE
NEJEDNAKOSTI I SOCIOLOGIJSKA TEORIJA U
HRVATSKOJ DANAS – STANJE I PERSPEKTIVE**

Moderatorica: Inga Tomić-Koludrović

Sudjeluju: Erik Brezovec, Krešimir Žažar, Anita Dremel, Paško
Bilić, Augustin Derado

19:00

ZATVARANJE KONGRESA

20:00

DOMJENAK (Soul. Music & Food Bistro)

SAŽECI IZLAGANJA

Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Goran Grdenić

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva,

Zavod za visoki napon i energetiku

Tomislav Cik

*Društvo za oblikovanje održivog razvoja/Institut za društvena
istraživanja u Zagrebu*

Ninoslav Holjevac

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva,

Zavod za visoki napon i energetiku

ENERGETSKA TRANZICIJA IZMEĐU OBEĆANJA I STVARNOSTI – POGLED IZ EUROPSKE POLU-PERIFERIJE

U sadašnjem povijesnom trenutku društva na globalnoj razini suočena su s hitnom klimatskom situacijom i zahtjevom za postizanjem brze dekarbonizacije te kreiranjem održivih energetske sustava. Problemi energetike dugo su se percipirali kao tehnološka pitanja čime su se kao takva potpuno odvojila od društva. Energiju treba promatrati kao imanentnu dimenziju društvene transformacije koja odražava pitanja društvenog poretka i moći u društvu. Pristup energiji je relevantno sociološko pitanje i kao takvo isprepletano je između tehnoloških rješenja i inovacija, političkih procesa, ekonomskog sustava i socio-kulturnih razvojnih putanja. Hrvatska je, kao i neke druge zemlje EU, siromašna fosilnim gorivima, a istovremeno ima značajan potencijal obnovljivih izvora energije koji nije dovoljno iskorišten. Trenutačni uvoz je oko 50% energetske potreba, a bilježi se porast udjela obnovljivih izvora energije. U elektroenergetskom sektoru porast se događa zbog ulaganja u energiju vjetra, no najveći udio odnosi se na proizvodnju iz velikih hidroelektrana čija izgradnja potječe iz druge polovice 20. stoljeća. S obzirom na to da je hrvatska obalna regija smještena na Mediteranu, očit je veliki potencijal obnovljive solarne energije. Trenutačni udio solarne energije predstavlja samo 1% u trenutnoj proizvodnji električne energije i jedan je od najnižih u EU. Čini se da su energetske inicijative građana važan čimbenik u intenzivira-

nju cjelokupnog procesa solarizacije, čime se doprinosi ubrzanju procesa energetske tranzicije. Međutim, Hrvatska, kao i neke druge zemlje EU, ima velike socijalne i zakonodavne prepreke da to postigne. U našem izlaganju predstaviti ćemo višedimenzionalnost ovih prepreka kroz istraživanje energetske nejednakosti u društvu (tj. pitanja energetske siromaštva), regionalnih razlika u sudjelovanju građana u procesima solarizacije, analizom socio-legislativnih i socio-tehničkih barijera, te prikazom novih građanskih inicijativa (energetske zadruge). Podaci korišteni u ovoj analizi prikupljeni su u sklopu ESF projekta „METAR do bolje klime“.

Ključne riječi: *energetska tranzicija, energetska siromaštvo, održivost, građanska energija*

Ivan Balabanić

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju

Erik Brezovec

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju

Josip Ježovita

Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju

ULOGA MEDIJA U DRUŠTVENOJ KONSTRUKCIJI POLARIZACIJE U HRVATSKOM DRUŠTVU – PRIMJER „MOLITELJA NA TRGU“

Društvena polarizacija nije jedinstven fenomen već je rezultat društvenih kretanja. Po pitanju hrvatskoga društva, polarizacija je prisutna u okvirima ekonomskih, kulturnih i socijalnih odnosa. No polarizaciji kao dinamičnom fenomenu valja pristupiti kroz određene društvene pojave koje manifestiraju samu polariziranost na temelju određenih kriterija. Tako možemo reći da je sociologu polarizacija najvidljivija u fenomenima od značajnog interesa za javnost. Temeljeći svoje polazište na okvirima srednjeg dometa razmatramo načine na koje su mediji uključeni u konstrukciju polarizacije u hrvatskom društvu na primjeru fenomena *molitelja na trgu*. Kroz ovaj fenomen vidljiva je procesualna narav buđenja vrijedno-

snih polariteta. Na temelju analize sadržaja, u radu se prikazuje dinamika objavljivanja vijesti o *moliteljima na trgu* kroz određeno vremensko razdoblje na medijskim portalima koji se mogu razvrstati po određenim vrijednosnim orijentacijama. Također se razmatraju tipovi vrijednosti i načini predstavljanja tih vrijednosti kod analiziranih medija. Kroz analizu medijskog posredovanja stvarnosti, prikazana je i dinamika javnog angažmana po pitanju *moljenja na trgu* (u vidu lajkova i komentara).

Ključne riječi: *polarizacija, mediji, društvena konstrukcija, socijalna dinamika, molitelji*

Gorana Bandalović

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

Marija Lončar

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

Zorana Šuljug Vučica

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

AKTIVNA I KVALITETNA STAROST: ISTRAŽIVANJE POTREBA I AKTIVNOSTI UMIROVLJENIKA

Posljednjih desetljeća značajno je degradiran položaj starijih osoba čemu su pridonijeli njihovi niski prihodi i slabije imovinsko stanje, društvene promjene kao i svakodnevne obveze mladih koje su im onemogućile adekvatnu brigu o starijim članovima obitelji. Osobe starije životne dobi žive pasivno i povučeno te se slabo uključuju čak i u one dostupne besplatne društvene sadržaje. Sve to utječe na kvalitetu njihova življenja u zajednici pa i na percepcije njihove uloge u društvu. Često je uloga starijih osoba u društvu obezvrijeđena, negiraju se njihova znanja i sposobnosti te obično teško dolaze do prostora za vlastitu afirmaciju i društveni život. Oni sami često su nezainteresirani za aktivni život, zdravu prehranu, tjelesnu aktivnost i korištenje sadržaja i resursa u vlastitoj zajednici, a koji bi uvelike doprinijeli kvaliteti njihova života. Provedeno je anketno istraživanje 2020. godine na uzorku od 479 umirovljenika iz Splita, Kaštela, Solina

i Podstrane, pri čemu je uzorak bio stratificiran prema veličini naselja. Opći cilj istraživanja bio je ispitati potrebe i aktivnosti umirovljenika sa svrhom izrade smjernica za njihovo aktivno uključivanje u lokalnu zajednicu i povećanje kvalitete njihova života. Rezultati su pokazali nisku razinu korištenja dostupnih usluga, potrebu za većim mirovinama te nisku motiviranost za usvajanjem novih znanja i vještina. Žene su u većoj mjeri osjećale tugu i neraspoloženje te gubile interese za zabavu, druženje ili rekreaciju, dok su muškarci u većoj mjeri procjenjivali vlastitu sposobnost doprinosa zajednici i financijsku neovisnost. Sukladno rezultatima istraživanja preporuča se jačanje svijesti o korisnosti i dostupnosti usluga u lokalnim zajednicama te kontinuirane analize učinaka socijalnih politika.

Ključne riječi: *umirovljenici, aktivna starost, kvaliteta života, lokalna zajednica, rodne razlike*

Valerija Barada

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Karin Doolan

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Jaka Primorac

Institut za razvoj i međunarodne odnose

Jelena Puđak

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA: SUŽAVANJE POLJA DJELOVANJA I OTPORNOST TEMELJENA NA PREKARNOSTI

Svojim zagovaračkim i neposrednim terenskim radom, nerijetko usmjerenim na problematiku nejednakosti u hrvatskom društvu, organizacije civilnog društva (OCD) unaprjeđuju otpornost i pojedinaca i zajednica (Bosi i sur., 2017; Johanson i Vinthagen, 2019). No, u tom su procesu sami OCD-i izloženi rizicima održavanja vlastite otpornosti, posebice u vremenima kriza kao što je to bila pandemija COVID-19. Sposobnost nošenja s tim rizicima u međuovisnosti je s neposrednim poljem djelovanja OCD-a, financijskom stabilnošću, organizacijskom razvijenošću te

individualnom posvećenošću radu članova/ica i zaposlenika/ica OCD-a. Kompleksnost te međuovisnosti u radu analiziramo korištenjem koncepta *organizacijske otpornosti* definirane u kontekstu civilnog sektora kao „sposobnosti društvenih organizacija da pruže relevantnu pomoć svojim korisnicima“ (Orru i sur., 2021, 563). Kako bi utvrdile elemente organizacijske otpornosti OCD-a u Hrvatskoj, provele smo polu-strukturirane intervjue s predstavnicima/predstavicama OCD-a u područjima obrazovanja i mladih, ženskih prava, zaštite okoliša te umjetnosti i kulture. Analiza intervjua ukazuje na tri ključne teme: „normalnost“ krize, uspostavljene prakse otpornosti te novonastale prakse otpornosti. *Osjećaj stalne krize* koji OCD-i imaju, određen je širom političkom i ekonomskom dinamikom, koja između ostaloga utišava i njihovu zagovaračku ulogu, no OCD-i pokazuju zavidnu razinu organizacijske otpornosti, a koja je vidljiva kroz *uspostavljene prakse otpornosti*. One podrazumijevaju iskustvo s krizama, financijsku domišljatost i prilagodljivost, dobre odnose unutar i izvan organizacije, te brigu o vlastitom poslu. *Novonastale prakse otpornosti* koje su proizašle iz pandemije COVID-19 (i za neke OCD-e nakon dva potresa) uključuju kreativno korištenje tehnologije, stvaranje novih oblika sindikalnog i drugog umrežavanja, ali i komercijalizaciju usluga. U radu reflektiramo na pojam „organizacijska otpornost“ s posebnim osvrtom na problematiku prekarnosti naspram sigurnog rada kao instance „podvojenog društva“. Za razliku od dominantne konceptualizacije pojma „organizacijska otpornost“ kao pozitivne odlike, naše istraživanje ukazuje i na njegovu „mračnu“ stranu: pružanje relevantne pomoći korisnicima često je moguće temeljem samoeksploatacije prekar-nih radnika u civilnom sektoru.

Ključne riječi: *organizacije civilnog društva (OCD), civilni sektor, COVID-19, organizacijska otpornost, društveni izazovi*

Danijel Baturina

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Gojko Bežovan

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Lidija Pavić-Rogošić

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, Zagreb

MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA DJELOVANJA LAG-OVA U HRVATSKOJ

Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) utjelovljuju pristup LEADER za razvoj ruralnih područja (Dargan i Shucksmith, 2008). U hrvatskom kontekstu primjena LEADER pristupa u multisektorskom planiranju lokalnog razvoja započela je kasnih 2000-ih uz sudjelovanje organizacija civilnog društva te se nastavila dalje tako da danas imamo 54 aktivna LAGa. Njihovo djelovanje do sada nije sustavno istraživano (Lukić i Obad 2016.; Markotić Krstinić, 2021). Stoga je ovaj rad je koristeći mješovitu metodologiju, te fokus grupu, anketu provedenu na uzorku svih hrvatskih LAG-ova i studiju slučaja kao metode prikupljanja podataka, za cilj imao sagledati kakve su mogućnosti i ograničenja djelovanja LAG-ova te kakvi su učinci LAG-ova u Hrvatskoj.

Rezultati istraživanja odražavaju nekoliko ključnih dimenzija vezanih uz LAG-ove: ljudske resurse i financijske kapacitete LAG-ova, rad i utjecaj LAG-ova, njihovu umreženost i vidljivost te vanjsko okruženje njihova rada. Rezultati su pokazali da su ljudski resursi LAGova uglavnom zadovoljavajući uz snažno naglašene potrebe za edukacijom i potporom. Njihovi proračuni rastu, no vidi se dodatni prostor i potreba diversifikacije izvora financiranja te veće alokacije financijskih sredstava. Ističu se veliki administrativni zahtjevi koji su prepreka učinkovitom radu i razvoju LAG-ova. Naglašene su i neke potrebe, poput veće autonomije i fleksibilnosti, koje bi pospješile njihov rad u zajednici i podupiranje lokalnog razvoja. Rezultati sugeriraju da se LAG-ovi ne vide kao prioritet nacionalne razine politika no ističe se i njihov potencijal kao dionika razvoja ruralnih područja prema vlastitim potrebama i prioritetima. Njihova uloga se ra-

spravlja kroz koncept doprinosa lokalnom razvoju vođenom zajednicom i potencijala smanjenja regionalnih nejednakosti u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *lokalna akcijska grupa, lokalni razvoj vođen zajednicom, ruralni razvoj, teritorijalni razvoj, regionalne nejednakosti*

Ivanka Buzov

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

Blanka Čop

Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet Split, Katedra za sociologiju

Darija Ivošević

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

PREGLED ISTRAŽIVAČKIH TEMA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA I RODNIM PITANJIMA U HRVATSKOJ ZNANSTVENOJ PRODUKCIJI (2000.-2022.)

Tijekom razdoblja od početka 2000-tih, kada se u Hrvatskoj intenzivno razvijaju javne politike u svezi ravnopravnosti spolova i pitanja roda, zanimljivo je pratiti i koje se teme i istraživačka pitanja pojavljuju u radovima objavljenim u znanstvenoj periodici, kao i ona koja su analitički obrađivana i objavljena u izdanjima organizacija civilnog društva i drugih relevantnih izdavača. Drugim riječima, uvid u navedeno nam daje prikaz o tome koja su ključna pitanja o ravnopravnosti spolova i rodnim pitanjima u hrvatskom društvu predstavljala izazov za znanstvenike i istraživače tijekom navedenog razdoblja. Stoga je cilj, prije svega, dati pregled broja objavljenih radova, a zatim pojedinih istraživačkih tema/pitanja koja su raspravljana. Uzorak čine časopisi s društvenom tematikom (*Revija za sociologiju, Sociologija i prostor, Socijalna ekologija i Društvena istraživanja*) te izabrane studije i monografska izdanja u kojima se problematiziraju ova pitanja. Sadržajima se pristupa bibliometrijskom analizom, za razdoblje od 2000. do 2022. godine kako bi se, između ostalog, prezentirala disperzija radova po časopisima. Nadalje, slijedi pregled tema/istraživačkih pitanja, koja su raspravljana u približno 100 pronađenih radova/članaka,

te relevantnih studija provedenih na nacionalnoj razini. Analizirana je odabrana bibliografija radova prema unaprijed određenim kategorijama, odnosno tematskim područjima kojima se bavi sociologija spola i roda. Između ostalih, radi se o pitanjima seksizma i nasilja prema ženama, rod-nog identiteta, rodne diskriminacije, društvenih statusa žene i muškarca, rodnih uloga u kućanstvu i roditeljstvu, itd.

Ključne riječi: *bibliografija, ravnopravnost spolova, rod, rodni identitet, rodne uloge*

Dražen Cepić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Sven Marcelić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Mislav Škacan

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

TKO UNIŠTAVA MORSKE I OBALNE RESURSE? ATRIBUCIJA KRIVNJE IZMEĐU RAZLIČITIH SEKTORA RIBARSTVA I LOKALNE ZAJEDNICE

Morski i obalni resursi, u Hrvatskoj kao i globalno, pod velikim su pritiskom različitih skupina dionika koji polažu pravo na njihovo korištenje. U radu istražujemo načine na koji suprotstavljene skupine korisnika percipiraju odgovornost za njihovu pretjeranu, neodgovornu ili štetnu eksploataciju. Prvo, istražujemo odnose između različitih skupina ribara i ribolovaca analizirajući njihovu percepciju učestalosti ilegalnih praksi i štetnosti utjecaja na morski ekosistem u svojem i drugim sektorima ribarstva. To analiziramo na uzorku od 550 ispitanika aktivnih u malom i velikom gospodarskom ribolovu, sportskom i rekreacijskom ribolovu te malom obalnom ribolovu. Nadalje, analiziramo odnose između različitih aktera u lancima opskrbe u ribarstvu (npr. ribara, prekupaca, ugostitelja), koristeći participativno mrežno mapiranje. Na kraju, na primjeru akvakulture istražujemo kompeticiju između ekstraktivnog i uslužnog sektora

u korištenju morskog prostora, analizirajući divergentne i natječuće vizije razvoja priobalnih zajednica. Podaci su prikupljeni u okviru istraživačkog projekta „Održivo ribarstvo: društveni odnosi, identitet i zajedničko upravljanje jadranskim ribolovnim resursima“, koji se provodi pod financiranjem Hrvatske zaklade za znanost.

Ključne riječi: *atribucija krivnje, konflikti, ribarstvo, akvakultura, morski prostor*

Đurđica Degač

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Anton Vukelić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

**„DA SAM ŽIVJELA OD TE PLAĆE KOJU SAM JA DOBIVALA,
JA BIH SIGURNO VEĆ PRIJE TRAŽILA NEKI DRUGI POSAO“
– ULOGA SOCIO-EKONOMSKIH RAZLOGA U NAMJERI
NAPUŠTANJA NASTAVNIČKE PROFESIJE**

Države Europske unije suočavaju se s različitim izazovima povezanim s atraktivnošću nastavničke profesije među kojima se neki odnose na manjak kvalificiranih nastavnika za određene predmete, manjak nastavnika u određenim geografskim područjima i napuštanje nastavničke profesije. Riječ je o izazovima koji se često povezuju s percepcijom društvenog ugleda nastavničke profesije, visinom plaće i mogućnostima na tržištu rada. Prema podacima istraživanja Instituta za društvena istraživanja iz 2022. godine 70% učitelja i nastavnika u Hrvatskoj nije zadovoljno plaćom koju dobivaju za svoj posao, dok Eurydice podaci o plaćama nastavnika ukazuju da nastavnici u Hrvatskoj imaju jedno od najnižih povećanja plaće kroz godine radnog staža. Cilj ovog rada je ispitati ulogu socio-ekonomskih razloga u namjeri napuštanja nastavničke profesije kod srednjoškolskih nastavnika u Hrvatskoj. Analiza se temelji na kvalitativnom istraživanju provedenom u Hrvatskoj od veljače do rujna 2022. godine, pri čemu je korištena kombinirana metoda narativnog i polu-strukturira-

nog intervjua kako bi se ispitali razlozi za napuštanje, namjeru napuštanja i ostanak u nastavničkoj profesiji. Intervjui su provedeni s tri grupe srednjoškolskih nastavnika (N=22), odnosno onima koji žele nastaviti raditi kao nastavnici, onima koji razmatraju napuštanje nastavničke profesije i onima koji su je napustili. Socijalno-ekološki model koji ukazuje na višerazinske razloge u namjeri napuštanja profesije korišten je prilikom kvalitativne analize sadržaja. Rezultati upućuju na različite potisne i privlačne razloge za namjeru napuštanja nastavničke profesije na individualnoj, interpersonalnoj i institucionalnoj razini te na razini obrazovnog sustava. Među relevantnim razlozima se kod nekih nastavnika pokazuju i razlozi povezani s visinom plaće koje oni dovode u vezu s pitanjima meritokratskih kriterija u određivanju plaća, sigurnosti posla i vrednovanjem nastavničke profesije od strane društva.

Ključne riječi: *nastavnička profesija, plaće nastavnika, namjera napuštanja, socijalno-ekološki model*

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

PREKARIZACIJA I DRUŠTVENE TRAJEKTORIJE DEKLASIRANJA U HRVATSKOJ TIJEKOM RECESIJSKE EKONOMSKE KRIZE

U ovome priopćenju iznose se rezultati višestruke studije slučaja pojedinaca i kućanstava izloženih procesima prekarizacije tijekom ekonomske krize u Hrvatskoj (2009.-2015.). Podaci za analizu prikupljeni su polustrukturiranim intervjuima s članovima/icama 30 kućanstava (2015.), uz koje su prikupljeni i kvantitativni podatci o bourdieuovski definiranim kapitalima. Izbor slučajeva vodio se načelima obuhvaćanja razlika u sociodemografskim obilježjima kućanstava, uz pridavanje pozornosti varijaciji u regionalnoj pripadnosti i vrsti naselja. Nakon šire analize koja je uključila identifikacije društvenih trajektorija, pozornost je usmjerena na prekarizaciju, definiranu kao proces jačanja „strukturnih nesigurnosti“ i pogoršavanja uvjeta rada, te povezanu s prodiranjem nepovoljnih pro-

mjena u šira područja života društvenih agenata (della Porta i sur., 2015; Hürtgen, 2021).

Rezultati kvalitativne analize upućuju na pojavu isprekidanih radnih trajektorija, dugotrajne nezaposlenosti te raznih nesigurnih i nepovoljnih oblika rada kod dijela pojedinaca i kućanstava. Ovi su elementi prekarizacije bili povezani s deklasiranjem: smanjivanjem obujma kapitala i pogoršavanjem društvene pozicije agenata. Nadalje, kod dijela pojedinaca i kućanstava u istraživanju zabilježena su snižavanja očekivanja u području rada i karijera, zaustavljanje investicija u kulturni kapital, te pojava nesigurnosti oko uvjeta života i očekivanja budućnosti. Navedeni elementi mogu se tumačiti kao potencijalno nastavljanje trajektorija deklasiranja te slabljenje mogućnosti djelovanja ovih agenata u strukturnim nesigurnostima i društveno-ekonomskim krizama.

Ključne riječi: *prekarizacija, deklasiranje, kapitali, ekonomska kriza, Hrvatska*

Mislav Dević

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

SOCIJALNI KAPITAL I AMORALNI FAMILIZAM: MJEŠOVITOMETODSKO ISTRAŽIVANJE

Teorija socijalnog kapitala predstavlja jednu od najutjecajnijih suvremenih teorija u društvenim znanostima uopće, a manjak socijalnog kapitala individue smatra se i relevantnim oblikom društvene isključenosti. U ovoj prezentaciji se izlažu nalazi mješovitometodskog istraživanja odrednica socijalnog kapitala zadarskog stanovništva, s osobitim obzirom na odnos amoralnog familizma i socijalnog kapitala. Amoralni familizam je u Putnamovoj teoriji socijalnog kapitala poiman kao proces koji erodira socijalni kapital, a takav odnos među dvama konceptima potvrđen je i nizom kvantitativnih istraživanja.

Kvalitativna faza istraživanja (n=9) imala je za cilj pronaći koncepte koji mogu imati važnu ulogu u objašnjenju razlika u razinama socijalnog kapitala te razviti hipoteze koje su testirane u narednom, kvantitativnom dijelu studije. Prema kvalitativnoj fazi istraživanja očekivani su negativni efekti familizma na dva od četiriju indikatora socijalnog kapitala koje se razmatra u ovom izlaganju – uopćeno povjerenje i dobrovoljno doniranje novca, dok je očekivano kako taj etos nema bitan učinak na članstvo u građanskim udruženjima i izlaznost na izbore. Nalazi kvantitativne analize provedene na podacima prikupljenima kvotnim uzorkom (n=348) ukazuju na to da amoralni familizam ima negativan učinak samo na doniranje novca, dok se u kontekstu ostalih indikatora socijalnog kapitala može smatrati irelevantnim. Takve nalaze potrebno je razumjeti imajući u vidu specifičnosti društveno-političkog okvira unutar kojega familistički etos egzistira, i u kojem familizam može imati erodirajuće, no usporedno s njima i poticajne učinke na iste procese koji sadržajno tvore socijalni kapital.

Ključne riječi: *socijalni kapital, amoralni familizam, mješovite metode, uopćeno povjerenje, građanska participacija*

Ratko Đokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Anđelina Svirčić Gotovac

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

PREDNOSTI I NEDOSTACI HRVATSKIH I SLOVENSКИH STARIH I NOVIH STAMBENIH NASELJA

U sklopu HRZZ projekta *Kvaliteta života u stambenim naseljima iz socijalističkog i postsocijalističkog razdoblja: komparativna analiza između Slovenije i Hrvatske (2020.-2023.)* tijekom 2022. godine provedeno je anketno istraživanje ($N = 2.236$) o kvaliteti stanovanja u stambenim naseljima izgrađenima u socijalističkom (1945.-1990.), odnosno postsocijalističkom periodu (poslije 1990. godine). U Hrvatskoj je anketa provedena u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku, a u Sloveniji u Ljubljani i Mariboru.

Kao jedan od pokazatelja kvalitete stanovanja utvrđen je stupanj zadovoljstva stanara općim obilježjima odabranih naselja (*opća uređenost, gustoća izgrađenosti, izgled naselja, sigurnost, mir, čistoća, zelene površine, dječja igrališta i ostale vanjske javne površine u naselju*). Ukupne prosječne ocjene zadovoljstva stanara su se u obje zemlje kretale oko vrijednosti 4.0 (na skali od 1 – vrlo nezadovoljan do 5 – vrlo zadovoljan) te su bile više u Sloveniji nego u Hrvatskoj. Nadalje, prosječno zadovoljstvo sudionika dostupnošću primarnih usluga u naselju (*javni promet, škola, dječji vrtić, ljekarna, pošta, banka, dućan s prehranom i dom zdravlja*) također je bilo razmjerno visoko (jednako ili više od vrijednosti 4.0) u obje zemlje i ponovno više za Sloveniju.

Prosječne ocjene zadovoljstva dostupnošću sekundarnih usluga (*stomatološka ambulanta, ugostiteljske usluge, uslužni obrti, kulturne usluge, knjižnica, crkva/mjesto za bogoslužje i dodatne aktivnosti*) na nacionalnim razinama nisu tako jednoznačno odražavale „prednost“ naselja u Sloveniji u odnosu na ona u Hrvatskoj. Dok su kod starih naselja ukupne prosječne vrijednosti bile više za Sloveniju ($M = 3.9$) nego za Hrvatsku ($M = 3.8$), za nova naselja je bilo obrnuto ($M = 3.9$ za Hrvatsku vs. $M = 3.8$ za Sloveniju).

Ključne riječi: *anketno istraživanje, socijalistička i postsocijalistička stambena naselja, zadovoljstvo stanovanjem, primarna i sekundarna opremljenost, Hrvatska i Slovenija*

Alejandro Fernández

TU Delft, The Netherlands

Gojko Bežovan

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

ULOGA HIPOTEKARNIH SUBVENCIJA U STRATEGIJI HRVATSKOG GOSPODARSKOG RASTA: POLITIČKO- EKONOMSKI PRISTUP SSK-U

Hrvatska stambena politika od 2017. usmjerena je na promicanje stambenog vlasništva kroz program subvencioniranja stambenih kredita - SSK. SSK program pokriva do 50% troškova hipoteke za kućanstva mlađa od 45 godina za prvih pet godina, ovisno o indeksu razvijenosti mjesta, a donesen je kao demografska mjera. Nedavna ekonomska istraživanja pokazuju da je SSK pridonio rastu cijena stanova. Iako je ekonomsko istraživanje razjasnilo utjecaj ove politike na cijene i prihvatljivost stanovanja, temeljni čimbenici koji dovode do provedbe ove subvencije, kao i njeni širi društveni učinci i dalje su nedovoljno istraženi. Kroz objektiv političke ekonomije, ovaj rad analizira kontekst koji je doveo do nastanka SSK-a, njegova temeljna načela, ciljanost i njegov učinak na stambeno tržište. Postavlja se pitanje: Kako ove subvencije pozicioniraju stambeno tržište unutar nacionalne strategije rasta i socijalne politike? Tvrdimo da je učinak ove politike na stambena tržišta dvostruk. Prvo, SSK pojačava pomak prema financijaliziranom rastu kroz povećanje cijena imovine. Drugo, ova subvencija produbljuje privatizaciju mjera socijalne države, usmjeravajući socijalnu politiku na favoriziranje skupina s višim srednjim dohotkom i time doprinosi povećanju društvenih nejednakosti. Doprinos ovog rada leži u kritičkom razmatranju SSK izvan njegovih navedenih ciljeva, kontekstualizirajući ga u širi model gospodarskog rasta koji ovisi o privatnom financiranju. U okviru ovog istraživanja proučavaju se radovi koji se bave stanovanjem i stambenom politikom, provedeni su intervjui s relevantnim dionicima, analizirani su zapisnici saborskih rasprava prilikom donošenja zakona te ostala sekundarna građa. Ovaj rad karakterizira strategiju rasta kao oblik financijalizacije malog opsega koji

se oslanja na mjere socijalne politike usmjerene na stambeno tržište. Na kraju, SSK se pozicionira unutar šireg spektra financijski vođene stambene politike i predlaže se oblikovanje sveobuhvatne stambene strategije prilagođene širim slojevima hrvatskog društva.

Ovo istraživanje dio je Obzora 2020, projekta Marie Curie ITN, Isporu-ka priuštivog i održivog stanovanja u Europi.

Ključne riječi: *Hrvatska, stambena politika, financijalizacija, subvencioniranje hipoteke, režim rasta, socijalna država*

Maja Gergorić

Doktorandica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

HRVATSKA U KOMPARATIVNOJ PERSPEKTIVI: PRISUTNOST I NASTANAK ANTIRODNOG POKRETA

Antirodni pokreti društveni su pokreti koji se mobiliziraju protiv prava LGBT osoba, reproduktivnih prava, spolnog i rodnog odgoja, demokracije i vjerskih prava. Cilj je antirodnih pokreta polarizirati društvo oko navedenih pitanja, stvarajući pritom prorodnu i antirodnu stranu, što im olakšava mobilizaciju pristaša, kao i identifikaciju suparnika. Antirodni pokreti funkcioniraju kao neliberalno civilno društvo koje preuzima izgled i djelovanje drugog dijela civilnog društva dovodeći tako do vertikalne segregacije civilnog društva. Mobilizacija antirodnog pokreta vodi k izgradnji neravnopravnog, konzervativnog, nativističkog i autoritarnog društva. Fokus prvog dijela izlaganja bit će na razlici u jačini prisutnosti antirodne mobilizacije u državama postkomunističke Europe članicama Europske unije. U drugom dijelu izlaganja prikazat će se koje su kombinacije faktora (uloga religije, krajnje desnih stranaka, progresivnih zakona i mjera štednje) dovele do nastanka (i izostanka nastanka) antirodnih pokreta u analiziranim državama. Metoda prikupljanja podataka je analiza prosvjednih događaja (PEA), dok se za analizu primjenjuje kvalitativna

komparativna analiza (QCA). Fokus izlaganja je na sličnostima i razlikama nastanka i snage hrvatskog antirodnog pokreta u usporedbi s antirodnim pokretima u drugim postkomunističkim zemljama.

Ključne riječi: *antirodni pokret, postkomunistička Europa, društveni pokreti, QCA*

Marita Grubišić-Čabo

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Filip Fila

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

GDJE TEČE MED I MLIJEKO? IDENTITETI I PERCEPCIJE MLADIH U HRVATSKOJ KAO POKRETAČI MIGRACIJSKE ŽELJE

Istražujući slučaj Hrvatske, u radu se propituju mikro pokretači migracijskih želja mladih. Rad je usmjeren na identitet i percepciju vlastite zemlje i Europske unije. Koristeći podatke iz 'Friedrich Ebert Stiftung (FES) Youth Studies Southeast Europe 2018' istraživanja, hijerarhijskom linearnom regresijom pristupa se glavnom istraživačkom pitanju - igraju li odabrani mikro-pokretači ulogu u jačini namjere odlaska mladih? U okviru uzorka na kojem je rađeno istraživanje, 32.5% mladih iskazalo je želju za odlaskom, a najveći ih je broj kao glavnu motivaciju naveo poboljšanje standarda života ili bolje zaposlenje. Unatoč tome, rezultati statističke analize općenito pokazuju da spomenuti mikro pokretači imaju određenu ulogu. Povjerenje u EU i europski identitet čine se nevažni za odlučivanje mladih o migracijama. Percepcija Hrvatske je, međutim, povezana s njom, na način da veće iskazano povjerenje i veći osjećaj zastupljenosti interesa mladih u nacionalnoj politici smanjuje želju za odlaskom. Isto tako, snažniji nacionalni identitet može djelovati kao inhibitor želje za odlaskom. Uspoređujući EU i Hrvatsku, razlika između dvoje također pokazuje vezu s jačinom namjere odlaska. Mladi ne pokazuju definiranu viziju EU, već je vide kao mjesto gdje je gotovo sve bolje. Nasuprot tome,

njihovo je mišljenje o Hrvatskoj nijansiranije, što zaključujemo s obzirom na veće razlike u odgovorima mladih na pitanja koja se odnose na ne-ekonomsko stanje u državi. Ostali čimbenici koji su bili kontrolirani pokazali su statističku povezanost, i to spol, razina obrazovanja, važnost Boga, financijska situacija kućanstava i postojeće transnacionalno iskustvo.

Ključne riječi: *mladi, migracije, identitet, percepcije, Europska unija, Hrvatska*

Marko Horvat

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Gojko Bežovan

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

ANALIZA ODRŽIVOSTI SUSTAVA SOCIJALNE INTEGRACIJE BESKUĆNIKA U HRVATSKOJ

Beskućništvo je složen društveni problem s kojim se suočavaju veliki gradovi u Hrvatskoj, zemlji koja je tranzicijom iz socijalizma prešla na slobodno tržišno gospodarstvo. U tom razdoblju odvijala se „give-away“ ili „darovna“ privatizacija javno najamnih stanova, uz povlačenje države sa stambenog tržišta kojim sve više dominiraju špekulativni interesi. S obzirom na sve veći broj beskućnika, Vlada je 2011. uvela programe za zbrinjavanje beskućnika, čije je provođenje zadatak lokalnih samouprava. Postojeće programe socijalne integracije za beskućnike uglavnom vode organizacije civilnog društva. Prethodne studije bavile su se analiziranjem uzroka beskućništva i njihove demografske karakteristike, dok ovaj rad odražava trenutno stanje beskućništva u Hrvatskoj promatrajući nacionalne i lokalne politike, predstavljajući percepciju beskućništva u regijama. Cilj ovog rada je sagledati održivost sustava socijalne integracije beskućnika u Hrvatskoj, uzimajući u obzir tri komponente: financijsku održivost, institucionalnu sposobnost i socijalnu održivost organizacija pružatelja usluga. Prikupljanje podataka provedeno je putem ankete, dok je u planu i fokus grupa. Istraživanje će dati odgovore na glavne izazo-

ve vezane uz održivost organizacija koje se bave socijalnom integracijom beskućnika te predložiti potrebne mjere koje bi osnažile sustav i time pridonijele učinkovitijim i djelotvornijim politikama.

Ključne riječi: *beskućništvo, pružatelji usluga, socijalna usluga, civilna društva, socijalna integracija*

Antonia Huserik

Doktorandica na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru

U KOJOJ JE MJERI KAPITALIZAM UTJECAO NA PATRIJARHAT U HRVATSKOJ?

Statističke analize ukazuju na porast rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj, pa ipak slušajući rasprave generacija koje su odrasle u socijalističkoj Jugoslaviji neprestano se ponavljaju komentari koji oslikavaju „stari sustav“ kao puno pravedniji i s više mogućnosti za žene. Je li položaj žena bio toliko bolji i je li doista kapitalizam taj koji potiskuje žene? To su pitanja na koja ću pokušati odgovoriti u ovome radu. Osvrnut ću se na pitanja patrijarhata u odnosu na dva politička sustava, socijalizam i kapitalizam. Pritom ću analizirati argumente oko toga jača li kapitalizam patrijarhat u društvu i usporedno s tim pridonosi li socijalizam ravnopravnosti spolova. Ako ne, zašto to nije slučaj? To će biti učinjeno razmatranjem studije slučaja Hrvatske i njezine tranzicije iz socijalističke zemlje u demokratsku i kapitalističku državu kakva je danas. Također, rezultati istraživanja objašnjeni su u kontekstu složenih događaja koji su se dogodili na Balkanu u 20. stoljeću a koji također postavljaju pitanja o rodnoj ravnopravnosti i čimbenicima koji utječu na rodne odnose u Hrvatskoj. Ključna pitanja su utjecaj vjere, rata, vojnog nasilja i novih nacionalizama koji su nastali kao posljedice raspada Jugoslavije.

Stoga su moja istraživačka pitanja: U kojoj mjeri kapitalizam jača patrijarhat? Koje su razlike u ravnopravnosti spolova u socijalističkim sustavima u odnosu na kapitalizam? Kako i koliko ratno nasilje i nacionalizam

utječu na patrijarhat i ravnopravnost spolova? Istraživačke metode koje su korištene su analiza literature zapadnih i istočnih teoretičara te niz polustrukturiranih intervjua provedenih na području Primorsko-goranske županije na temu rodne ravnopravnosti.

Ključne riječi: *rodna ravnopravnost, patrijarhat, kapitalizam, socijalizam*

Vladimir Ivanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Bruno Šimac

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Tijana Trako Poljak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

„RAVNOPRAVNE SMO S MUŠKARCIMA, ALI...“: ISTRAŽIVANJE O RODNOJ (NE)RAVNOPRAVNOSTI U HRVATSKIM RURALNIM PODRUČJIMA

Tema rodne (ne)ravnopravnosti zauzima važno mjesto u međunarodnim pa tako i hrvatskim sociološkim istraživanjima, ali još je uvijek vidljiv nedostatak empirijskih nalaza o položaju muškaraca i žena specifično u ruralnim područjima. Oslanjajući se na istraživački pristup kvalitativno vođenog sekvencijalnog mješovitog dizajna (QUAL → quan), u ovome radu analizirano je 50 dubinskih polustrukturiranih intervjua provedenih 2022. godine s hrvatskim ruralnim stanovnicima, nakon čega je provedeno anketno istraživanje na nacionalno reprezentativnom uzorku stanovnika ruralnih područja Republike Hrvatske (N= 843). Većina sugovornika kvalitativne dionice istraživanja načelno iskazuje kako su muškarci i žene u njihovim zajednicama ravnopravni. No, unatoč porastu svijesti o rodnoj (ne)ravnopravnosti, i dalje je prisutna tradicionalna rodna podjela uloga u privatnoj sferi života. Dodatni aspekt i neravnopravnosti ističu se u javno-profesionalnoj sferi kroz slabiju mogućnost zaposlenja žena, smanjenu mogućnost participacije žena u dostupnim sadržajima, kao i nedostatku osnovne zdravstvene zaštite žena. U kvantitativnoj dionici

istraživanja ispitanici iskazuju snažnije suvremene seksističke stavove koji se odnose na rodnu neravnopravnost u javno profesionalnoj sferi (stand. $M=3,33$; $SD=0,85$), u odnosu na tradicionalne seksističke stavove koji se odnose na privatnu sferu (stand. $M=2,87$; $SD=0,93$). Pri tome, muškarci su skloniji iskazivanju i tradicionalnih i suvremenih seksističkih stavova od žena, dok su iskazivanju tradicionalnih seksističkih stavova također skloniji i ispitanici starije dobne skupine (65+) te nižeg obrazovanja. U ovom istraživanju uočen je porast osviještenosti teme rodne (ne)ravnopravnosti u hrvatskim ruralnim područjima, s napomenom da se ona još uvijek primarno očituje u stavovima žena i to većinski u privatnoj sferi života. Istraživanje je provedeno u sklopu znanstveno-istraživačkog projekta HRZZ-a „SECRURAL“ (UIP-2019-04-5257).

Ključne riječi: *rodna (ne)ravnopravnost, seksizam, hrvatska ruralna područja, mješovita metodologija*

Anamaria Klasić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Anđelina Svirčić Gotovac

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

ZADOVOLJSTVO STANOVANJEM I DRUŠTVENI ODNOSI U STAMBENIM NASELJIMA U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

Zadovoljstvo stanovanjem jedan je od aspekata kvalitete života koji se mjeri kroz zadovoljstvo vlastitim stanom, zgradom te naseljem (susjedstvom/zajednicom/neposrednom okolinom), a u fizičkim, društvenim, ekonomskim, ekološkim i drugim aspektima. Anketno istraživanje o kvaliteti života u naseljima socijalističkog (1945.-1990.) i postsocijalističkog tipa (nakon 1990.) provedeno je tijekom 2022. godine na razini bilateralnog HRZZ projekta između Hrvatske i Slovenije ($N=2.236$). Istraživanje je provedeno na razini četiri hrvatska grada, Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka ($N=1.536$), te dva slovenska grada, Ljubljane i Maribora ($N=700$), u tzv. starim i novim naseljima. U izlaganju će se usporediti subjektivne procjene društvenih aspekata kvalitete stanovanja iz perspektive stanara

stambenih naselja. Društveni aspekti kao što su *razina međususjedskih odnosa u naselju i povezanost s naseljem* imali su najvišu prosječnu ocjenu, dok su *povezanost stanovnika u naselju i dijeljenje zajedničkih vrijednosti o životu u naselju* na nižoj ili sličnoj razini u ovim tipovima naselja i dvjema državama. Stanari ovim aspektima pripisuju niže ocjene u odnosu na njihovo opće zadovoljstvo naseljem i opremljenost naselja (primarnu ili sekundarnu). U izlaganju se također konkretnije analiziraju hrvatska naselja koja su se u društvenim aspektima života u naselju pozitivno ili negativno istaknula. Dodatno se na temelju kvalitativne analize fokus grupa sa stanarima odabranih stambenih naselja i otvorenih odgovora iz anketnog upitnika u izlaganju iznose neki od problematičnijih aspekata društvenih odnosa i suživota u naselju, kao što je problem zajedničkog održavanja i upravljanja višestambenim zgradama, problem odvajanja i odvoza otpada te blizina stanovanja pripadnika manjina (Roma) naseljima.

Ključne riječi: *stara i nova stambena naselja, kvaliteta života i stanovanja, zadovoljstvo stanovanjem, društveni odnosi u naselju i zgradi, Hrvatska i Slovenija*

Ksenija Klasnić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Anita Dremel

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet,
Katedra za sociologiju*

NEVIDLJIVI KUĆNI MENADŽMENT – RODNE NEJEDNAKOSTI U OBAVLJANJU MENTALNOG RADA

U istraživanjima rodne nejednakosti u privatnoj sferi uvriježene su teme fizičkog i emocionalnog rada, a izostajao je nevidljiv iako pervazivan aspekt mentalnog rada. On se sastoji od upravljačke odgovornosti predviđanja potreba, identificiranja opcija za njihovo ispunjavanje, donošenja odluka i praćenja njihova izvršavanja za sve ukućane, obavljaju ga pretežito žene i uglavnom šteti njihovoj ukupnoj dobrobiti, posebice u slučaju

zaposlenih majki, a može i remetiti odnose unutar kućanstava, naročito kada su oba partnera zaposlena. Kontekst pandemije bolesti Covid-19 posebno je istaknuo problematiku mentalnog rada i opterećenosti žena. Cilj je ovog izlaganja predstaviti dio rezultata prvog istraživanja o orodnosti raznih oblika mentalnog rada u Hrvatskoj. Kvantitativni su podaci prikupljeni krajem 2022. godine metodom ankete na reprezentativnom uzorku 1000 osoba koje žive sa svojim intimnim partnerima. Rezultati ukazuju na izraženu rodnu nejednakost u obavljanju mentalnog rada u kućanstvu, pri čemu veliku većinu mentalnih poslova obavljaju žene, dok je utvrđen i mali broj „muških“, ali i određeni broj ravnopravno podijeljenih aktivnosti mentalnog rada. Zanimljivi su i nalazi koji ukazuju na rodne razlike u percepciji egalitarnosti, pri čemu muškarci češće nego žene procjenjuju da je mentalni rad ravnopravnije podijeljen. Doprinos istraživanja očekuje se sociologiji roda, rada i obitelji, kao i promišljanjima nevidljivih neplaćenih aspekata socijalne reprodukcije koji počivaju na iznuđenom ili podrazumijevanom vremenu i posvećenosti uglavnom žena. Na temelju istraživanja također se u širem smislu želi postići bolje razumijevanje nejednake distribucije društvene moći na osnovu roda, kao jedne od dimenzija društvenog identiteta s obzirom na koju se doživljava iskustvo podređenosti, i zagovarati odmak od esencijalno orođenog promatranja opozicije privatne i javne sfere.

Ključne riječi: *kućni menadžment, mentalni rad, nevidljivi rad, neplaćeni reproduktivni rad, rodne nejednakosti u privatnoj sferi*

Ksenija Klasnić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Vedran Halamić

Hrvatski arhiv podataka za društvene znanosti, Filozofski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Jurković Kuruc

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

TKO DOMA MISLI O ČEMU I ZAŠTO? PREDIKTORI ZA OBAVLJANJE MENTALNOG RADA U KUĆANSTVU

Nastavno na izlaganje o rodnim nejednakostima u obavljanju mentalnog rada u kućanstvu, u ovom se izlaganju fokusiramo na utvrđivanje socio-demografskih i sociokulturnih prediktora za njegovo obavljanje. Različita su moguća teorijska objašnjenja uzroka rodne neravnopravnosti u podjeli kućanskih poslova, od kojih se u ovom izlaganju istovremeno oslanjamo na dvije teorijske perspektive. Perspektiva resursa i moći tvrdi da žene imaju manje resursa i manje moći unutar obitelji od muškaraca, što dovodi do njihovog lakšeg prihvaćanja nejednake podjele kućanskih poslova, dok model ideologije rodnih uloga tvrdi da su uvjerenja i stavovi o rodnim ulogama odgovorni za podjelu kućanskih poslova. Sukladno tome, pretpostavka je da se razina uključenosti u obavljanje mentalnog rada u kućanstvu može objasniti individualnim obilježjima i strukturalnim nejednakostima između partnera, ali i obilježjima rodne (ne)ravnopravnosti tijekom procesa primarne socijalizacije putem kojeg se usvajaju rodne uloge.

Na anketnim podacima iz 2022. godine na reprezentativnom uzorku osoba koje žive s partnerima, izložimo testirane modele koji uključuju novu skalu generičkih pokazatelja obavljanja mentalnog rada u kućanstvu kao zavisnu varijablu, uz kontrolu spola i zajedničke skrbi za dijete s partnerom. Kao potencijalni prediktori za testiranje perspektive resursa i moći uključene su razina primanja i obrazovanja sudionika i partnera, dok su za testiranje modela ideologije rodnih uloga uključeni stupanj religioznosti sudionika i partnera te pokazatelji tradicionalnog odgoja i egalitarnosti

roditelja u podjeli kućanskih poslova. Preliminarni rezultati donekle idu u korist prihvaćanju modela ideologije rodnih uloga kao onog koji nešto bolje objašnjava mentalni rad u kućanstvu, iako je spol i dalje daleko najjači prediktor za količinu obavljanja mentalnog rada u kućanstvu.

Ključne riječi: *mentalni rad, rodne nejednakosti, strukturalne nejednakosti u partnerskim odnosima*

Emma Kovačević

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet,
Katedra za sociologiju*

SVJETONAZORSKA POLARIZACIJA I STAVOVI PREMA CIJEPLJENJU

Oklijevanje prema cjepivima rastući je problem diljem svijeta, a njegova je važnost osobito porasla tijekom COVID-19 pandemije. Cilj je ovog rada istražiti povezanost znanstvene pismenosti, religioznosti i političke orijentacije s oklijevanjem prema cjepivima, odnosno proširiti dosadašnja istraživanja analizom njihovih složenijih odnosa. Polazišna je hipoteza da će znanstvena pismenost biti povezana s oklijevanjem, da će religioznosti i politička orijentacija moderirati ovaj odnos, odnosno da će institucionalno povjerenje i povjerenje u vjerodostojnost znanosti biti medijatori navedene veze. Kako bi se provjerile ove hipoteze, upotrijebljeni su podaci prikupljeni online istraživanjem na nacionalnom kvotnom uzorku veličine 1.500 sudionika. Podaci su analizirani upotrebom strukturalnog jednadžbenog modeliranja (SEM). Deskriptivni podaci pokazali su relativno raširenu skepsu prema cijepljenju, odnosno polarizaciju koja u tom smislu postoji u hrvatskom društvu. Rezultati analize pokazali su da je znanstvena pismenost povezana s oklijevanjem prema cjepivima, a također postoji i povezanost religioznosti, političke identifikacije, institucionalnog nepovjerenja i povjerenje u vjerodostojnost znanosti. U najvećoj mjeri potvrđena je medijatorska uloga percepcije vjerodostojnosti znanosti, kao i moderatorski utjecaj religioznosti i političke identifikacije

na vezu između percepcije znanstvene pismenosti i percepcije vjerodostojnosti znanosti. Navedeni rezultati raspravljaju se imajući u vidu sociopolitičku dinamiku hrvatskog društva, kao i specifične okolnosti vezane za COVID-19 pandemiju.

Ključne riječi: *stavovi o cjepivima, religioznost, politička identifikacija, znanstvena pismenost, povjerenje*

Marko Lucić

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

Željka Tonković

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Teo Matković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dražen Cepić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

**PODVOJENOST PANDEMIJSKIH DISKUSIJSKIH MREŽA:
POVEZANOSTI OSOBNIH MREŽA S PRIDRŽAVANJEM
EPIDEMIOLOŠKIH MJERA, CIJEPLJENJEM I PROCJENOM
RIZIKA OD COVID-19**

Od početka pandemije COVID-19 povezanost pridržavanja epidemioloških mjera s informacijama razmjenjivanim kroz osobne mreže postala je očitom. Nasuprot obilju istraživanja informacijskih aspekata COVID-19, malo je dokaza o efektima pojedinih obilježja osobnih mreža. Koristeći podatke iz slučajnog nacionalnog uzorka odraslih u Hrvatskoj (N=765) prikupljene u drugom valu istraživanja SOCREŠ (ožujak-travanj 2021.), ispituje se odnos obilježja osobnih mreža, uključujući veličinu, sociodemografski sastav mreže i efekt sličnosti prema rizičnom ponašanju, s trima zavisnim varijablama: procjenom općeg rizika od COVID-19, pridržavanjem epidemioloških mjera i namjerom izbjegavanja cijepljenja. Predlažemo “pandemijske diskusijske mreže” kao osobne mreže sačinjene od sugovornica s kojima ispitanice razmjenjuju informa-

cije ili raspravljaju o pandemiji. Dok veličina diskusijskih mreža nije bila povezana s promatranim zavisnim varijablama, obrazovna heterogenost mreža doprinijela je pridržavanju mjera, te je dobna heterogenost mreža doprinijela sklonosti cijepljenju. Ove su povezanosti potvrđene neovisno od ponašajne sličnosti prema rizičnom ponašanju (nepridržavanju mjera), koja je također ustanovljena.

Naredno istraživačko pitanje odnosi se na utjecaj cijepljenja sugovornika u pandemijskoj diskusijskoj mreži na cijepljenje osobe (socijalni pritisak), koristeći ponovljena mjerenja istih ispitanika u studenome 2021. (N=700). Anketna pitanja o prvom cijepljenju osobe u mjesečnim intervalima od prosinca 2020. do prosinca 2021. i o cijepljenju njenih sugovornika, uz djelomično imputiranje odgovarajućih mjesečnih podataka za sugovornike, omogućili su analize povijesti događaja (event history) koje podržavaju zaključak o relativno snažnom utjecaju cijepljenja sugovornika na kasnije cijepljenje osobe.

Naposljedku, analizom dijada ispituje se i ulogu ponašajne sličnosti u pogledu cijepljenja u promjeni samih pandemijskih diskusijskih mreža između dva vala istraživanja, pri čemu nalazimo da su se, u odnosu na parove sugovornika koji su oboje cijepljeni, u dijadama s nesukladnim statusom cijepljenja razgovori češće prekidali i rjeđe intenzivirali, dok su parovi necijepljenih sugovornika češće intenzivirali, ali i češće prekidali razgovore.

Ključne riječi: *COVID-19, diskusijske mreže, demografska heterogenost mreža, cijepljenje, socijalni pritisak*

Marko Marelić

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar, Katedra za medicinsku sociologiju i ekonomiku zdravstva

Tea Vukušić Rukavina

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar, Katedra za medicinsku sociologiju i ekonomiku zdravstva

**SELEKTIVNOST DOKTORA MEDICINE I DOKTORA DENTALNE
MEDICINE U KONTAKTU S PACIJENTIMA NA DRUŠTVENIM
MREŽAMA**

Profesionalizam liječnika temelji se na deset načela, pri čemu se jedno od načela odnosi na pravednu distribuciju resursa. E-profesionalizam definiran je kao primjena načela „tradicionalnog“ profesionalizma u online aktivnostima, stoga se načelo pravednosti distribucije resursa odnosi i na resurse doktora na društvenim mrežama (DM). Osobno vrijeme doktora je također resurs, a ako doktor bira s kojim pacijentima će komunicirati na DM, a s kojima neće, to otvara problem nejednakosti u distribuciji resursa.

Cilj ovog izlaganja je istražiti postoji li selektivnost liječnika/doktora dentalne medicine pri kontaktu s pacijentima na DM, te koji prediktori tumače takvo ponašanje.

Istraživanje je provedeno 2021. godine, metodom ankete na neprobabilističkom prigodnom uzorku doktora medicine i doktora dentalne medicine u Hrvatskoj. Ukupno je prikupljeno 1013 odgovora, od čega 753 koriste DM, a njih 489 prihvatilo je odgovoriti na pitanje selektivnosti u komunikaciji s pacijentima, što je uzorak od interesa u ovom istraživanju.

Rezultati pokazuju da 42,9% ispitanika bira s kojim pacijentima će stupiti u kontakt na DM. Binarna logistička regresija pokazala je da doktori koji rade u privatnom sektoru imaju 2,5 puta veću šansu da će birati pacijente s kojima će komunicirati na DM, doktori dentalne medicine imaju 2,3 puta veću šansu da će raditi taj odabir u odnosu na doktore medicine,

te oni koji imaju pozitivniji stav prema etičnosti korištenja DM u komunikaciji s pacijentima imaju 1,3 puta veću šansu da će napraviti odabir.

Ovi rezultati otvaraju raspravu o utjecaju DM na tumačenje postojećih načela profesionalizma i pokazuje potrebu za istraživanjem i edukacijom e-profesionalizma.

Ključne riječi: *e-profesionalizam, doktori medicine, doktori dentalne medicine, društvene mreže*

Teo Matković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

POSTOJANOST OBRAZOVNE MOBILNOSTI I NAMJERE MIGRACIJE MEĐU UČENICIMA VIŠIH RAZREDA SREDNJE ŠKOLE TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19

Pandemija COVID-19 ostavila je traga u svim sferama društvenog života pa tako i u obrazovnom iskustvu i planovima učenika o mogućoj mobilnosti. Cilj je ovoga rada ispitati jesu li poteškoće izazvane pandemijom utjecale na namjeru međunarodne migracije hrvatskih srednjoškolaca i njihove težnje za studiranjem u inozemstvu. U tu svrhu, kombiniraju se podaci tri velike nacionalne reprezentativne studije provedene u razdoblju prije pandemije (2017.), te tijekom pandemijskog (2021.) i kasnog pandemijskog razdoblja (2022.). Bivarijatne i multivarijatne analize korištene su za određivanje učinaka pokazatelja povezanih s pandemijom COVID-19 (broj dana provedenih u školi u učenju na daljinu i procjena utjecaja pandemije na dobrobit srednjoškolaca) na migracijske aspiracije uz kontrolu socioekonomskog statusa učenika. Suprotno očekivanjima, prevalencija namjere da se preseli u inozemstvo ostala je postojana u usporedbi s razdobljem prije pandemije, a težnje za studiranjem u inozem-

stvu su se povećale. Broj dana provedenih u školi u učenju na daljinu pokazao se slabo negativno povezanim s namjerom da se preseli ili studira u inozemstvu u 2021. godini. Procjena utjecaja pandemije na dobrobit učenika povezana je s manjom sklonošću migraciji u jednom od modela. Moderirajući učinci socioekonomskog porijekla učenika na namjeru migracije tijekom pandemije i zatvaranja škola većinom nisu statistički značajni, osim u 2021. gdje se kao prednost pokazalo imati roditelje s tercijskim obrazovanjem. U skladu s nedavnim istraživanjima Eurobarometra, analize upućuju na to da je malo dokaza o dugoročnoj devalvaciji kapitala mobilnosti među hrvatskim učenicima viših razreda srednje škole budući da su pretpostavljeni moderator koji potiskuju težnje prema mobilnosti vjerojatno prestali biti relevantni do sredine 2021. godine.

Ključne riječi: *namjera migracije, obrazovna mobilnost, pandemija COVID-19, učenici viših razreda srednjih škola*

Marko Mustapić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Benjamin Perasović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Renata Franc

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

KOLIKO SE DOŽIVLJAJ ETIKETIRANOSTI ULTRASA POKLAPA S ISKAZANOM DISTANCOM OPĆE POPULACIJE MLADIH I ODRASLIH GRAĐANA PREMA PRIPADNICIMA NAVIJAČKIH SKUPINA U HRVATSKOJ

Identitet i aktivnosti pripadnika ultras supkulture u interakciji s okolinom snažno utječu na njihov status u društvu. Ultrasi u Hrvatskoj kontinuirano nailaze na etikete i predrasude. U sociološkim istraživanjima im se do 2010-ih najčešće pristupalo kao devijantnima. Posljednjih godina im se znanstvenim istraživanjima zbog njihove borbe protiv komodifikacije i kriminala u modernom nogometu pristupa i kao društvenim aktivistima.

Socijalna distanca je mjera bliskosti ili udaljenosti pojedinca ili skupine u odnosu na neku socijalnu ili etničku skupinu. U ovom izlaganju koristit ćemo podatke prikupljene u Hrvatskoj u okviru H2020 projekta PROMISE ('Promoting youth involvement and social engagement') za provjeru dva istraživačka cilja: 1) utvrđivanje socijalne distance građana prema pripadnicima navijačkih skupina i 2) utvrđivanje samoprocjene etiketiranosti ultrasa. U anketi realiziranoj 2018., na online reprezentativnim uzorcima mladih od 15 do 29 godina (N=600) i građana starijih od 30 godina (N=600), pri mjerenju socijalne distance sudionici su trebali označiti koliko bi pripadnike navijačkih skupina željeli ili ne bi željeli imati za susjede. U okviru etnografskog istraživanja ultras grupe White Stones Varaždin provedeni su 2017. dubinski intervjui (N=25). Iz provedenih intervjua, kao i dnevničkih zapisa, koristit ćemo podatke koji ukazuju na specifičnu perspektivu i percepciju etiketiranosti sudionika u njihovoj svakodnevnici. Rezultati analize kvantitativnih i kvalitativnih podataka ukazuju na odnos između naglašene socijalne distance opće populacije ponajprije odraslih prema navijačkim skupinama i osjećaja etiketiranosti i stigmatizacije ultrasa u lokalnoj zajednici.

Ključne riječi: *ultras, supkultura, socijalna distanca, etiketiranje, Hrvatska*

Krunoslav Nikodem

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Silvija Bunjevac Nikodem

Osnovna škola Dragutina Tadijanovića Zagreb

AUTORITARNOST I LIBERALNI STAVOVI U HRVATSKOM DRUŠTVU. ANALIZA REGIONALNIH RAZLIKA

Jedna od ključnih karakteristika (post)modernizacijskih i globalizacijskih promjena u većini društava u svijetu je kriza demokracije i nezadovoljstvo razvojem demokracije. Istovremeno u mnogim zemljama dolazi do porasta populizma i sklonosti prema autoritarnim stajalištima. Ti su procesi posebno vidljivi u društvima relativno novih demokracija kojima pripada

i hrvatsko društvo. Prema rezultatima međunarodnog istraživanja Europsko istraživanje vrijednosti (EVS) za 2017./2018. godinu u Hrvatskoj tek oko 8 posto građana smatra da se zemljom upravlja demokratski, a samo je 3 posto zadovoljno načinom funkcioniranja političkog sustava. Prema rezultatima istog istraživanja u posljednjih dvadesetak godina u Hrvatskoj je došlo do značajnog porasta autoritarnosti, do blagog porasta liberalnih stavova, te do jačanja polarizacije u političkom i religijskom smislu.

U tom kontekstu u ovom radu analiziramo sklonost autoritarnim i liberalnim stavovima u hrvatskom društvu prema regionalnoj pripadnosti. U teorijskom smislu polazimo od teorije „kulturnog bumeranga“ Norris i Ingleharta koja sučeljava razvoj liberalnih vrijednosti (posebice u području spolnosti) i tradicionalnih vrijednosti. U empirijskom smislu rad se temelji na podacima EVS-a za 2017./2018. godinu. Autoritarnost analiziramo kroz tri čestice koje obuhvaćaju prihvaćanje „moćnog vođe“, poslušnost kao važnu vrijednost socijalizacije i prihvatljivost većeg poštivanje autoriteta u budućnosti. Liberalni stavovi obuhvaćaju pitanja prihvatljivosti homoseksualnosti, usputnog seksa, razvoda, pobačaja i eutanazije. Rezultati analize, između ostalog, pokazuju veću zastupljenost autoritarnih stavova u Slavoniji, te veću zastupljenost liberalnih stavova u gradu Zagrebu i Istri i Primorju.

Ključne riječi: *hrvatsko društvo, autoritarnost, liberalni stavovi, regionalne razlike*

Leali Osmančević

Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za komunikologiju

**DJECA, KLASNE NEJEDNAKOSTI I VIZUALNA PISMENOST.
PRIKAZ I PERCEPCIJA SIROMAŠTVA I BOGATSTVA U
TELEVIZIJSKIM SADRŽAJIMA**

Klasne nejednakosti i prikazi siromaštva i bogatstva često se pojavljuju u različitim televizijskim sadržajima dostupnima djeci. Način prikaza klasnih nejednakosti kod djece kao najmlađe digitalne medijske publike uvjetuje i način percepcije društvene stvarnosti. Zbog prostora za slobodnu interpretaciju vizualnog televizijskog narativa, uočene su različitosti u dječjim tumačenjima prikaza klasnih nejednakosti koje u konačnici mogu dovesti do razvijanja stereotipnih stavova i obrazaca ponašanja marginalizacije i etiketiranja određene društvene skupine. Stoga je jedna od temeljnih digitalnih pismenosti postala i vizualna pismenost.

U televizijskom programu dostupnome djeci uočeni su brojni prikazi klasnih nejednakosti, osobito onih izravno vezanih uz materijalni status, pa su tako i djeca izložena različitim prikazima siromaštva i bogatstva u društvu. Uz promjenu percepcije, televizijski prikazi klasnih razlika mogu dovesti i do poistovjećivanja djeteta s televizijskim likovima u kojima su prepoznata osobna obilježja iz stvarnoga života. Učestali jednostrani prikaz siromaštva i bogatstva u društvu i način uokviravanja klasa (*framing class*) može dovesti i do fenomena glorifikacije koji snažno utječe na dječju percepciju klase.

Stoga se u hrvatskom društvenom kontekstu osobito vrijednim čini prikazati povezanost između načina prikaza siromaštva i bogatstva u televizijskim sadržajima dostupnima djeci i dječje percepcije klasnih obilježja i nejednakosti. Uz navedeno, rad će dati uvid i u važnost razvijanja vizualnoga kritičkoga vrednovanja klasnih nejednakosti kod djece kao i praktičnih primjera koja mogu poslužiti za ispitivanje i provjeru percepcije

klasnih nejednakosti među djecom, osobito u području prepoznavanja stereotipnih prikaza siromaštva i bogatstva u televizijskom narativu.

Ključne riječi: *djeca, klasne nejednakosti, televizija, vizualna pismenost*

Željko Pavić

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet,
Katedra za sociologiju*

Antun Šundalić

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku,
Katedra interdisciplinarnih kolegija*

Mateo Žanić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Vukovar

**POLITIČKI EKSTREMIZAM I PROMJENE MEDIJSKOG
OKRUŽENJA: DIFERENCIJALNI UČINAK ILI KONVERGENCIJA?**

Podatci pokazuju da posljednjih nekoliko desetljeća postoji porast političke polarizacije, definirane kroz negativne stavove prema osobama s kojima ne dijelimo politička uvjerenja, a koji se prelijevaju i na druga područja društvenog života. Jedno od objašnjenja ovakvog trenda oslanja se na promjene medijskog okruženja, odnosno sve veći utjecaj interneta i društvenih mreža, koji zamjenjuju „stare“ medije poput televizije, radija i tiska. Istraživanja kultivacijskog učinka televizije na politički ekstremizam iz 1980-ih utvrdila su da gledanje televizije smanjuje ekstremizam, odnosno da dovodi do *mainstreaming* učinka. S druge strane, internetske informacije slobodnije se biraju i dijele, pa je upotreba interneta time podložnija učinku selekcije informacija, potvrđivanja postojećih mišljenja, a time i rastu ekstremizma. Tako istraživanja pokazuju da su politički profilirani izvori informacija sve popularniji na internetu, pa se jedne strane vijesti nude ne samo politički aktivnim osobama, već i apolitičnim pojedincima. Na temelju navedenog, u ovom se radu testiraju hipoteze o različitom učinku televizije i interneta na politički ekstremizam, pri čemu se pošlo od toga da će internet pojačavati, a konzumacija televizij-

skih sadržaja smanjivati ekstremizam. Hipoteze su testirane na podacima prikupljenim na kvotnom online uzorku opće populacije Hrvatske (N = 1.006). Rezultati su pokazali da i televizijske i internetske političke vijesti imaju ekstremizirajući učinak, da internetske vijesti o tekućim događajima imaju ekstremizirajući, a televizijske vijesti o aktualnim događajima *mainstreaming* učinak. Robustnost rezultata provjerena je utjecajem konzumacije medija na osobe iste političke afilijacije. Autori zaključuju da rezultati djelomičnu potvrđuju polazišne pretpostavke, ali i da upućuju na konvergenciju starih i novih medija.

Ključne riječi: *politička polarizacija, politički ekstremizam, internet, televizija, mediji*

Benjamin Perasović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marko Mustapić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Renata Franc

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

**KULTURNA PARTICIPACIJA MLADIH I 'NASLJEĐE U
NASTAJANJU': STJECANJE POŠTOVANJA I TRAŽENJE
PRIZNANJA KROZ (SUB)KULTURNE PRAKSE U ČETIRI STUDIJE
SLUČAJA U ENGLJSKOJ, NJEMAČKOJ I HRVATSKOJ**

U okviru međunarodnog H2020 projekta 'Kulturna baština i identiteti europske budućnosti' (2018.-2022.) provedena su brojna istraživanja u deset zemalja koja su se bavila mladima, njihovom kulturnom pismenošću, vrijednostima, identitetima, interkulturalnim dijalogom te kulturnim 'nasljeđem u nastajanju'. Ovo izlaganje temelji se na podacima prikupljenim etnografskim studijama četiri neformalne grupe mladih; u Coventriju (Youth Club), Zagrebu (skvot) te Hamburgu (antifa boksački klub i hip-hop grupa). Cilj je utvrditi kako se ove grupe nose s društvenim nejednakostima u svojoj sredini. Meta-etnografska analiza podataka su-

gerira da ove grupe svojim (sub)kulturnim aktivnostima nude prostor za participaciju mladih s društvene margine, a njihova kulturna raznolikost i inkluzivnost imaju ključan utjecaj u oblikovanju njihovih identiteta. Ove grupe su nastale i djeluju zbog nezadovoljstva njihovih članova dominantnim društvenim vrijednostima i institucionalnim praksama koje dovode do učvršćivanja društvenih nejednakosti i kulturne isključenosti. Takve spoznaje i vrijednosti prožimaju njihove prakse koje možemo opisati i kao 'nasljeđe u nastajanju'. Bez obzira na razlike društvenog, ekonomskog i kulturnog konteksta u kojem djeluju, postoje temeljne sličnosti vezane uz vrijednosti i želju za društvenom promjenom u smjeru otvorenog i inkluzivnog društva koje poštuje pravo na različitost. Te vrijednosti i prakse im pomažu u razumijevanju vlastitog društvenog položaja, svakodnevnih problema s kojima se suočavaju, a također predstavljaju poticaj za stvaranje grupnog identiteta i daljnjeg djelovanja. Mladi iz ove četiri studije slučaja hvataju se u koštac sa širim (ne)razumijevanjem kulturnog naslijeđa. Stoga se etno-nacionalna i rasna percepcija i interpretacija kulture i pripadnosti smatra problematičnom i/ili izazovnom od strane mladih iz četiri studije slučaja obuhvaćene ovim istraživanjem.

Ključne riječi: *mladi, kulturno 'nasljeđe u nastajanju', kulturna participacija, inkluzija, etnografija*

Antonija Petričušić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

Barbara Mašić

Doktorandica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

**RODNA RAVNOPRAVNOST U JAVNOM ŽIVOTU JEDINICA
LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE:
USPOREDBA DOSTIGNUTOG RODNOG PARITETA NA
MANJINSKIM I LOKALNIM IZBORIMA U POSLJEDNJA DVA
IZBORNA CIKLUSA**

Rad analizira je li dostignuta ravnopravnost među ženama i muškarcima pri sudjelovanju u javnom životu, tako što utvrđuje je li dostignut rodni paritet među članicama i članovima vijeća nacionalnih manjina i rodni paritet među predstavnicama i predstavnicima u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Analizom dva izborna ciklusa (iz 2019. i 2015. godine) dokazujemo da postoji mnogo prostora za napredak u svrhu postizanja ravnopravne zastupljenosti žena u javnom životu i njihova uživanja političkih prava. Analizom zastupljenosti žena među izabranim članicama i članovima vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u pojedinim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, s obzirom na razinu samouprave (općine, gradovi i županije), te analizom rodne strukture svake nacionalne manjine zasebno nudimo uvid u strukturu rodnog dispariteta unutar zajednica nacionalnih manjina. Usporedba rodne strukture manjinskih izbora s raščlambom rodne strukture lokalnih izbora otkrila je da su žene u vijećima nacionalnih manjina (uključujući i instituciju predstavnika nacionalnih manjina) zastupljene u tek nešto većem omjeru od žena koje su izabrane u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koja se biraju na lokalnim izborima, ali još uvijek u obje institucije političkog predstavljanja na lokalnom i regionalnom nivou nije dostignuta zakonski propisana kvota od minimalno 40% podzastupljenog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja.

Ključne riječi: *nacionalne manjine, rodna ravnopravnost, izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, lokalni izbori*

Mirko Petrić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Iva Žunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Inga Tomić-Koludrović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

GENERACIJSKE RAZLIKE U SHVAĆANJU KULTURE U HRVATSKOJ

U ovom se priopćenju pokušava odgovoriti na istraživačko pitanje o generacijskim razlikama u shvaćanju kulture u Hrvatskoj, na temelju rezultata eksploracijskog istraživanja i anketnog ispitivanja na nacionalno proporcionalnom uzorku. U priopćenju se najprije izvješćuje o rezultatima eksploracijskog istraživanja, u kojem su 2020. godine *online* i poštanskim putem prikupljeni diskurzivni odgovori 162 osobe zainteresirane raspravljati o kulturi i o tome što im ona znači. Uzorkovanje se rukovalo načelom osiguravanja heterogenosti koja omogućuje usporedbe (Maxwell, 2013), a godine rođenja sudionika/ca kretale su se u rasponu od 1942. do 2002. Rezultati kvalitativne analize upućivali su na izražene generacijske razlike u shvaćanju kulture.

U drugom koraku, obrađeni su rezultati odgovora na otvoreno pitanje o shvaćanju kulture, prikupljeni anketnim ispitivanjem provedenim 2021. na nacionalno proporcionalnom uzorku. Upotrijebljena je algoritamski zasnovana tehnika oblikovanja teme (*topic modelling*), u kojoj strojno generirani predložak služi kao podloga teorijski utemeljenim interpretacijama istraživača/ica (Brezina, 2018; Brookes i McEnery, 2019). Rezultati ove analize upućuju u istom smjeru kao i prethodno provedeno eksploracijsko istraživanje. Primjetne su razlike u shvaćanju kulture kao kultiviranosti, visoke umjetnosti i kulturnih ustanova (kod starijih generacija), u odnosu na identitetske i s potrošnjom povezane koncepcije kulture (kod

mlađih generacija), te izostanak mogućnosti diskurzivnog tematiziranja pojma kulture (kod najmlađih).

Ključne riječi: *shvaćanja kulture, generacije, eksploracijska kvalitativna analiza, topic modelling, Hrvatska*

Mirko Petrić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Željka Zdravković

*Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju/Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar – područni centar Split*

Inga Tomić-Koludrović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Predrag Cvetičanin

Univerzitet u Nišu, Fakultet umetnosti

KULTURNE PRAKSE I DRUŠTVENE NEJEDNAKOSTI: HRVATSKA U EUROPSKOM KONTEKSTU

Priopćenje se temelji na primarnim podacima dobivenim anketnim ispitivanjem provedenim 2021. godine na 14.384 ispitanika/ca u devet europskih zemalja, koje je uključivalo i nacionalno proporcionalni uzorak za Hrvatsku. Istraživačka pitanja na koja pokušavamo odgovoriti odnose se na utjecaj društvenih nejednakosti i razlika na kulturne prakse povezane s umjetnošću, svakidašnjom kulturom te njihovim *offline* i *online* dimenzijama. Prikupljeni podaci podvrgnuti su analizi višestrukih podudarnosti (MCA) i hijerarhijskoj aglomerativnoj klusterskoj analizi (HAC), te višerazinskom modelu i seriji linearnih regresijskih modela za svaku zemlju.

Na temelju primijenjenih analitičkih strategija (MCA i regresijske), čiji rezultati pokazuju u istom smjeru, konstruirana je mapa europskog prostora kulturnih praksi, te identificirane specifičnosti Hrvatske u tome kontekstu. Dob, digitalna pismenost i obrazovanost svugdje se pokazuju važnim prediktorima sudjelovanja u kulturi. U odnosu na druge istraži-

vane zemlje, u Hrvatskoj je više kulturno neangažiranih. Nadalje, žene u Hrvatskoj manje sudjeluju u svakodnevnim kulturnim aktivnostima izvan kuće, iako kao i drugdje prednjače u svim praksama (i *online* i *offline*) povezanim s umjetnošću. Konačno, rezultati analize upućuju na to da stariji ispitanici/ce u Hrvatskoj imaju manje resursa za sudjelovanje u kulturi nego što je to slučaj u većini istraživanih zemalja. U priopćenju se završno razmatraju implikacije nalaza istraživanja za kulturnu politiku.

Ključne riječi: *društvene nejednakosti, sudjelovanje u kulturi, hrvatsko društvo u europskom kontekstu, kulturna politika*

Saša Puzić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Iva Odak

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Iris Marušić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Jelena Matić Bojić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Ivana Pikić Jugović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

NEKE ODREDNICE SAMOEFIKASNOSTI SREDNJOŠKOLSKIH NASTAVNIKA ZA RAD U MULTIKULTURNOM OKRUŽJU

Svjedoci smo porasta sociokulturne različitosti i društvenih nejednakosti u mnogim europskim zemljama pa tako i u Hrvatskoj. Za očekivati je da se ovakav razvoj odražava i na procese učenja i poučavanja u školama, u kojima nastavnicima pripada ključna uloga u uključivanju svih učenika – neovisno o njihovom društvenom i kulturnom porijeklu - u nastavni proces. Cilj rada je stoga ispitati individualne, društvene i kontekstualne odrednice samoeфикаsnosti srednjoškolskih nastavnika za poučavanje

u razredu s visokim stupnjem sociokulturne različitosti. Konceptualno se ovaj specifičan vid samoeфикаsnosti nastavnika (OECD, 2018) dovodi u vezu s otvorenosti k iskustvu (individualni aspekt), sa sviješću o različitosti (društveni aspekt, Mosley-Howard i sur., 2011), te s razrednom/školskom klimom i ranjivošću učenika (kontekstualni aspekt, Bear i sur., 2016). Formulirani su sljedeći istraživački problemi: 1) Ispitati veze nastavničke svijesti o različitosti i otvorenosti k iskustvu sa samoeфикасношću za rad u multikulturnom okružju; 2) Ispitati jesu li razredna klima te udjeli učenika niskog socioekonomskog statusa (SES) i manjinskih nacionalnosti u školi u kojoj nastavnik radi moderatori veza svijesti o različitosti i otvorenosti k iskustvu sa samoeфикасношću za rad u multikulturnom okružju. Podaci su prikupljeni mrežnim upitnikom na 268 nastavnika iz 20 slučajno odabranih srednjih škola u Sjevernoj Hrvatskoj te analizirani multiplom hijerarhijskom regresijskom analizom. Nalazi pokazuju da su svijest o različitosti, otvorenost k iskustvu, pozitivna razredna klima te viši udjeli učenika niskog SES-a i manjinskih nacionalnosti u pozitivnoj vezi sa samoeфикасношću nastavnika za rad u multikulturnom okružju. Moderacijski efekti nisu bili statistički značajni što upućuje da učinci svijesti o različitosti i otvorenosti k iskustvu za nastavničku samoeфикаsnost ne ovise o školskom kontekstu.

Ključne riječi: *sociokulturna različitost, nastavnici, samoeфикаsnost za rad u multikulturnom okružju, svijest o različitosti, otvorenost k iskustvu*

Silvia Rogošić*Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Katedra za filozofiju i sociologiju*

CHATGPT I DRUŠTVENE NEJEDNAKOSTI

Pokretanje besplatno dostupnog sustava umjetne inteligencije (AI), ChatGPT-a, u studenom 2022. godine izazvalo je brojne rasprave i zabrinutost javnosti, među ostalim, i zbog mogućeg utjecaja na porast društvenih nejednakosti. Iako je teško predvidjeti na koje će sve načine AI promijeniti naše živote i društvo u cjelini, velika je vjerojatnost da će između različitih država, tvrtki ili zaposlenika postojati i velike razlike s obzirom na učinkovitost AI sustava u poboljšanju njihove produktivnosti. Organizacije i države neće imati jednaku količinu ili kvalitetu podataka iz određenog područja što će utjecati na način na koji AI sustavi razumiju određeno područje i pružaju informacije. Očekuje se da će ChatGPT imati značajan utjecaj na tržište rada tj. pojavit će se neka nova zanimanja, a neka će u potpunosti nestati (Walton i Nayak, 2021). Prijelazna faza može predstavljati probleme za radnike koji se, kako bi održali svoju konkurentnost na tržištu rada, trebaju dodatno educirati (Walton i Nayak, 2021). Suprotno tome, dio studija naglašava brojne prednosti umjetne inteligencije koje pridonose stvaranju pravednijeg društva. Primjerice, neke studije objašnjavaju na koji način umjetna inteligencija može pridonijeti poboljšanju socijalnih politika (Makkonen i sur., 2019), prevenciji i otkrivanju prevara u financijskom sektoru, prilagodbi obrazovanja individualnim potrebama i sl. (Chen i sur. 2019). Polazeći od perspektive Karla Marxa, analizira se utjecaj naprednih tehnologija na suvremeno društvo. Iako postoje brojne mogućnosti umjetne inteligencije koje mogu biti iskorištene za emancipaciju suvremenog proletarijata (utemeljenu na automatiziranom radu i društvu koje karakterizira zadovoljnije ljudskih potreba, kreativan rad i smanjenje radnog vremena), pretpostavlja se da će automatizacija poslova te sposobnost strojnog učenja osigurati neo-buržoaziji još veću moć i utjecaj čija je posljedica rigidniji oblik kapitalizma i porast društvenih nejednakosti.

Ključne riječi: *ChatGPT, društvene nejednakosti, kapitalizam, Karl Marx*

Sanja Stanić

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju

Doris Žuro

Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet

DRUŠTVENA DIMENZIJA POREMEĆAJA HRANJENJA

Poremećaji hranjenja (PH), anoreksija, bulimija, kompulzivno prejedanje, poznati su u prošlosti, premda su u ranijim vremenima različito motivirani i društveno vrednovani. U zapadnim, razvijenim zemljama eskaliraju 1960-ih godina, čime započinje njihovo sistematično proučavanje. Zadnjih desetljeća PH postaju globalni fenomen, osobito izražen u zemljama istoka, što se povezuje sa širenjem zapadnih ideala i kulturnih obrazaca. Istraživanja potvrđuju kako su societalne mjere uvedene tijekom pandemije COVID-19 negativno utjecale na osobe s PH.

PH su kompleksni, uvjetovani biološkim, psihološkim i sociokulturnim utjecajima, stoga cjelovito sagledavanje zahtijeva interdisciplinarni pristup. Sociološki interes fokusira se na proučavanje sociokulturnih čimbenika koji mogu utjecati na nezadovoljstvo izgledom tijela i tjelesnom težinom. U fokusu su vršnjačke grupe, obitelj i mediji. U razdoblju adolescencije, kada PH najčešće nastaju, vršnjaci postaju važna referentna grupa. Razvoj PH ovisi i od kvalitete obiteljskog okruženja i roditeljskih očekivanja. Medijski pritisak razvidan je kroz prezentaciju mršavog izgleda koji osigurava prihvaćenost i uspješnost. Postoji slaganje kako je idealizacija mršavog izgleda kojega putem medija i slavni osoba promovira Zapadna kultura, među glavnim sociokulturnim rizicima nastanka PH. Zadnjih godina istraživanja se usredotočuju na društvene mreže. Nerealni vizualni sadržaji potiču uspoređivanje i nezadovoljstvo vlastitim tijelom.

Precizni podaci o rasprostranjenosti PH u Hrvatskoj ne postoje. Izvjesna je eskalacija oboljelih i spuštanje dobne granice razvoja poremećaja. Kod nas su PH društveno zanemaren i neistražen problem s nepoznatim dimenzijama učestalosti i rasprostranjenosti. Osobe koje pate od poremećaja prehrane često su stigmatizirane, prepuštene sebi i obiteljima. U

pogledu PH, izuzev nedostatne društvene pozornosti, evidentna je nedostatna i neravnomjerno raspoređena zdravstvena skrb koncentrirana u najvećim urbanim sredinama.

Ključne riječi: *poremećaji hranjenja, sociokulturni faktori razvoja, mladi, Hrvatska, zdravstvena skrb*

Sandra Šević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Ivan Landripet

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Aleksandar Štulhofer

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

MULTIDIMENZIONALNI LATENTNI PROFILI RELIGIOZNOSTI I RIZIČNA SEKSUALNA PONAŠANJA MLADIH

Religioznost se u literaturi navodi kao jedan od zaštitnih elemenata u rizičnom seksualnom ponašanju mladih, premda su nalazi prijašnjih istraživanja ambivalentni. Na primjer, prijašnje studije sugeriraju pozitivnu, no skromnu povezanost između religioznosti i kasnijeg ulaska u seksualne odnose kao i manjeg broja seksualnih partnera, dok povezanost između religioznosti i upotrebe kondoma pri seksualnom odnosu u većini istraživanja nije pronađena. Budući da su prijašnje studije ograničene korištenjem jednočestičnih mjera religioznosti i pretpostavkom linearne povezanosti između religioznosti i rizičnih seksualnih ponašanja, u ovom se radu koristi multidimenzionalna mjera religioznosti te se istražuje je li povezanost između religioznosti i rizičnih seksualnih ponašanja potencijalno nelinearna. Presječna studija stavova, znanja i seksualnih ponašanja provedena je 2021. godine koristeći internetski panel mladih u Hrvatskoj. Probabilistički uzorak (N=1,210; Mdob=21.74, 48.0% žena) ugrubo reprezentira populaciju u dobi između 18 i 25 godina. Analiza latentnih profila provedena je koristeći šest indikatora religioznosti. Zadržana solucija s trima profilima religioznosti razlikovala je niže, umjereno i više

religiozne sudionike istraživanja. Rezultati multivarijantnih analiza pokazali su uglavnom nelinearnu povezanost između religioznosti i indikatora rizičnog seksualnog ponašanja mladih (odgoda vaginalnog seksualnog odnosa bila je povezana s visokom religioznošću, religioznost i dob pri seksualnoj inicijaciji bili su linearno povezani, a manji broj seksualnih partnera bio je povezan s umjerenom, no ne i visokom religioznošću). Kao i u prijašnjim istraživanjima, nije pronađena statistički značajna povezanost između religioznosti i korištenja kondoma. Zaključno, premda je nakon seksualne inicijacije njen doprinos bio skroman, vjerojatna zaštitna uloga religioznosti u rizičnom seksualnom ponašanju jest relevantna za mlade koji su više religiozni.

Ključne riječi: *religioznost, rizično seksualno ponašanje, mladi, analiza latentnih profila*

Bruno Šimac

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Vladimir Ivanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Tijana Trako Poljak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

IDENTIFIKACIJA I OSJEĆAJ PRIPADNOSTI HRVATSKIM RURALNIM PODRUČJIMA

U opisu ruralnog društva i kulture nerijetko se o ruralnim područjima govori kao posebnim mjestima življenja, a jedna od ključnih odrednica tih područja jest snažan osjećaj pripadnosti stanovnika svome kraju te identifikacija stanovnika s fizičkim i simboličkim prostorom. Kako bismo to istražili u hrvatskim ruralnim područjima korišten je istraživački pristup sekvencijalnog dizajna jednakog statusa (QUAL → QUAN). Analizom 53 dubinska polustrukturirana intervjua provedenih 2022. godine sa stanovnicima hrvatskih ruralnih područja, razvijen je mjerni instrument ruralne identifikacije. Nakon toga je metodom ankete pro-

vedeno kvantitativno istraživanje na nacionalno reprezentativnom uzorku hrvatskih ruralnih stanovnika (N=843). Ispitanici najsnažniji osjećaj pripadnosti iskazuju prema trenutnom mjestu stanovanja, zatim prema Hrvatskoj u cijelosti i vlastitoj regiji, a najslabiji prema vlastitom susjedstvu. Razvijeni mjerni instrument ruralne identifikacije pouzdano mjeri jedan predmet mjerenja (Cronbach $\alpha=0,901$), a općenito gledano ispitanici iskazuju izrazito visoku razinu ruralne identifikacije (stand. $M=4,00$; $SD=0,69$). Identifikacija s ruralnom zajednicom se ponajviše očituje u važnosti budućnosti njihove zajednice te prijateljstvima i poznanstvima sa sumještanima. Ovakvi rezultati korespondiraju s kvalitativnim nalazima u kojima se ističe važnost dobrih međuljudskih odnosa te povezanost s okolišem kojeg karakterizira čista i netaknuta priroda, kao i osjećaj slobode i mira koji im taj prostor pruža. Nadalje, aktivnom participacijom u društvenom životu sugovornici brinu o poboljšanju kvalitete života ruralne zajednice, što im zauzvrat dodatno ojačava osjećaj pripadnosti istoj. U ovom istraživanju uočena je važnost identifikacije te povezanosti ruralnih stanovnika s mjestima u kojima žive, a koja značajno doprinosi zadovoljstvu životom u hrvatskim ruralnim područjima. Istraživanje je provedeno u sklopu znanstveno-istraživačkog projekta HRZZ-a „SECRURAL“ (UIP-2019-04-5257).

Ključne riječi: *osjećaj pripadnosti, ruralna identifikacija, povezanost s prostorom, hrvatska ruralna područja, mješovita metodologija*

Matea Škomrlj

Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju

Odilon-Gbènoukpo Singbo

Hrvatsko katoličko sveučilište, Katedra za teologiju

SOCIJALNI ELEMENTI ENCIKLIKE *FRATELLI TUTTI* KAO ODGOVOR NA SUVREMENE DRUŠTVENE IZAZOVE

Socijalni problemi današnjice globalni su izazov za čije je prevladavanje potreban višedisciplinarnan pristup. Povrh postojećih strategija, deklaracija i politika koje uređuju socijalna pitanja jednog društva nedvojbeno je važna uloga Katoličke crkve koja se najviše očituje kroz njen socijalni nauk. Jedna od posebnosti pontifikata pape Franje zasigurno je njegova naglašena usmjerenost prema socijalnim pitanjima kao gorućim izazovima postmodernog društva. Rasvjetljavanje tih izazova kroz razne dokumente pomaže ustanoviti njegovo ustrajno zalaganje za ostvarenje društva dostojnog svakog čovjeka. No, meritum ovoga rada sadržan je u enciklici *Fratelli tutti* u kojoj je papa Franjo apostrofirao važne socijalne elemente koji su ključni za suvremene društvene izazove. Ta je enciklika kompendij dosadašnjeg socijalnog nauka pape Franje u kojoj se isprepliću ključni naglasci. Nema dvojbe da su socijalna integracija, socijalna kohezija i socijalna inkluzija glavni ciljevi svake socijalne politike, a papa Franjo ih u enciklici sustavno prikazuje kroz poticanje univerzalne otvorenosti, dijaloga koji podrazumijeva sposobnost slušanja, solidarnosti te brige za opće dobro. U radu se naglašavaju i pandemijske okolnosti koje su dodatno produbile zaokupljenost vlastitom slikom i sveopću zatvorenost. Kao odgovor na suvremene društvene izazove papa Franjo zagovara socijalnu i političku ljubav nasuprot ksenofobnom i individualističkom mentalitetu.

Ključne riječi: *socijalni izazovi, socijalni nauk Crkve, papa Franjo, socijalna integracija*

Tanja Vučković Juroš

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

RODITELJI RASPRAVLJAJU O SEKSUALNOM ODGOJU I POBAČAJU

U hrvatskom se društvu često čuju tvrdnje o 'svjetonazorskoj podijeljenosti'. U posljednje vrijeme, ta se 'svjetonazorska podijeljenost' sve učestalije odnosi na teme vezane uz rod i seksualnost, poput seksualnog odgoja, Istanbulske konvencije ili pobačaja. No, taj diskurs 'svjetonazorske podijeljenosti' je često diskurs političara i aktivista – uključujući i aktiviste anti-rodnog pokreta koji u Hrvatskoj aktivno djeluje posljednjih petnaestak godina. U ovom radu postavljam pitanje koliko se 'svjetonazorska podijeljenost' može iščitati i iz razmišljanja običnih građana o seksualnom odgoju i pobačaju. Na to pitanje pokušavam odgovoriti preko analize grupnih razgovora o temama seksualnog odgoja (s posebnim naglaskom na pobačaj) u kojima su, u dvije runde fokusnih grupa sudjelovala 32 roditelja djece koja trenutno u Hrvatskoj pohađaju osnovnu ili srednju školu (8 fokusnih grupa u prvoj rundi i 4 fokusne grupe u drugoj rundi s istim roditeljima). Ove su grupe uključivale raznolike skupine roditelja u rasponu od ranih tridesetih do ranih pedesetih, različitih obrazovnih pozadina i religijskih samoidentifikacija. Ove analize ukazuju na percepciju šireg društvenog mnijenja kao jednog od faktora koji oblikuje što roditelji misle da se može javno izraziti vezano uz seksualni odgoj i pobačaj, što u percepciji mnogih od roditelja odudara od njihovih vlastitih stavova, bez obzira na individualne razlike u stavovima o seksualnom odgoju i pobačaju koje su roditelji izrazili u grupnim razgovorima.

Ključne riječi: *seksualni odgoj, pobačaj, roditelji, fokusne grupe, antirodne mobilizacije*

Željka Zdravković

*Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju/Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar – područni centar Split*

Iva Žunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

TURIZAM I NEJEDNAKOSTI U HRVATSKOJ: ANALIZA KOMENTARA NA MREŽNOJ PLATFORMI „REDDIT“

U ovome radu identificiraju se najvažnije teme prisutne u mrežnim razgovorima o turizmu u Hrvatskoj. Pri izlaganju rezultata i interpretaciji naglašava se perspektiva društvenih nejednakosti, izrazito prisutna i u analiziranim komentarima i diskursima. Podatci za analizu prikupljeni su s mrežne platforme „Reddit“ uz korištenje tehnike ekstrakcije podataka („data scraping“) pomoću programskog jezika „R“. Na ovaj način prikupljeno je ukupno 2213 komentara unutar 101 rasprave u razdoblju od 2013. do 2022. godine.

Kvantitativna analiza tema („topic modelling“) omogućila je utvrđivanje najučestalijih riječi u komentarima te izradu liste osnovnih tematskih područja. Kvalitativnom tematskom analizom identificirana su šira područja rasprava. Među najvažnijim temama ističu se: nepovoljne promjene za lokalne zajednice, poput pritiska na infrastrukturu, dostupnosti javnih dobara te troškova stanovanja; porast cijena dobara i usluga; povećavanje nejednakosti između hrvatskih regija; te, nemogućnost dijela građana da si priušte turističku ponudu u Hrvatskoj.

Rezultati istraživanja upućuju na nužnost interpretacije identificiranih tema kroz stvaranje ekonomskih nejednakosti između građana koji imaju izravnu novčanu korist od turizma nasuprot onih koji takve koristi nemaju. Također, razmatranje komentara i tema u ovome radu navodi na potrebu šireg tematiziranja društveno nejednake raširenosti nepovoljnih posljedica turistifikacije i mogućnosti sudjelovanja u turizmu. Konačno,

smatra se da analiza mrežnih rasprava može poboljšati razumijevanje turizma kao složenog područja društvenih nejednakosti u kojemu su prisutne borbe različitih diskursa i interesa.

Ključne riječi: *turizam, Reddit, tematska analiza, nejednakosti, Hrvatska*

Jelena Zlatar Gamberožić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Mirjana Adamović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

PARTICIPACIJA GRAĐANA U SOCIJALISTIČKIM I POST-SOCIJALISTIČKIM NASELJIMA U ODABRANIM HRVATSKIM GRADOVIMA

Razni autori su se bavili istraživanjem zadovoljstva stanovanjem u postsocijalističkim zemljama, njihovim slabostima i načinima na koje se mogu poboljšati u neo-libralnom sustavu (Cirman et al, 2013; Dekker et al, 2005; Lowe, 2017.; Weizman, 2008.; Hannemann, 2006; Tsenkova, 2001; Svirčić Gotovac et al, 2021; Svirčić Gotovac i Zlatar, ur., 2015). Participacija građana u odlukama vezanima uz vlastito naselje je bitan i neodvojiv dio kvalitete stanovanja, a prema dosadašnjim istraživanjima se u hrvatskim gradovima pokazala niskom (Svirčić Gotovac i dr., 2021; Zlatar, 2015.) što ukazuje na nejednakosti u participaciji između postsocijalističkih i demokratskih zemalja.

U ovom radu¹ istražuje se građanska participacija u socijalističkim i postsocijalističkim naseljima u četiri grada Hrvatske (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek). Istraživanje je provedeno kvantitativno, putem upitnika na uzor-

---

¹ Istraživanje je rezultat projekta *Kvaliteta života u stambenim naseljima iz socijalističkog i postsocijalističkog razdoblja: komparativna analiza između Slovenije i Hrvatske* (Slovensko-hrvatski bilateralni projekt (IPS-2020-01-7036) koji financira Hrvatska zaklada za znanost.)

ku odabranih stambenih naselja u 4 navedena grada. Dodatno je provedeno kvalitativno istraživanje putem metode fokus grupa i intervjua.

Istraživanjem se potvrdila hipoteza prema kojoj postsocijalističke zemlje bez razvijene demokratske kulture imaju niži stupanj građanske participacije. Participacija u pogledu kvalitete stanovanja u naseljima pokazala se niskom ili nepostojećom. Građani su na razini svih naselja slabo upoznati s djelovanjem gradskih i lokalnih vlasti, slabo uključeni u procese odlučivanja ili nezainteresirani za kvalitetu života u naselju, a angažiraju se u urgentnim situacijama koje ugrožavaju njihovo poimanje kvalitete života u naselju (reaktivna participacija).

Ključne riječi: *kvaliteta stanovanja, građanska participacija, socijalistička naselja, postsocijalistička naselja, reaktivna participacija*

Nika Zrinščak

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju

Nena Rončević

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju

STAVOVI UČENIKA PREMA RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI I LGBTIQ POPULACIJI

Grad Rijeka pokreće izradu programa Zdravstvenog odgoja i obrazovanje, nove izvannastavne aktivnosti u osnovnim školama kojima su osnivači, a koja će se sastojati od 4 modula: 1) zdravlje, zdrava prehrana i tjelesna aktivnost, 2) prevencija ovisnosti, 3) seksualno zdravlje, spolnost i rodna ravnopravnost i 4) mentalno zdravlje - emocionalna i socijalna dobrobit djece i mladih te prevencija nasilja. Kako bi se u izradi programa uključio i glas djece, u suradnji Odsjeka za školstvo Grada Rijeke i Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci, početkom 2023., provedeno je anketno istraživanje među učenicima 7. razreda u 12 riječkih škola. Prilikom uzorkovanja korišten je probabilistički klaster uzorak, a u konačnici je sudjelovalo 489 učenika. U ovom izlaganju fokus će biti na prikazu

rezultata koji se odnose na stavove učenika prema rodnoj ravnopravnosti te stavove prema LGBTIQ populaciji. Dodatno, ispitano je percipiraju li potrebu uvođenja zdravstvenog odgoja i obrazovanja i/ili seksualne edukacije u škole te tko bi trebao provoditi zdravstveni odgoj i obrazovanje. Rezultati su pokazali da 43.6% učenika smatra da homoseksualne osobe trebaju imati jednaka prava kao i heteroseksualne, a 73.6 % učenika se slaže da bi žene i muškarci trebali ravnopravno dijeliti kućanske poslove. Također, učenici su zainteresirani za uvođenje zdravstvenog odgoja i obrazovanja s čime se slaže 61.8% učenika dok se 38.4% učenika slaže kako je potrebno uvesti seksualnu edukaciju u škole.

Ključne riječi: *zdravstveni odgoj i obrazovanje, rodna ravnopravnost, LGBTIQ, djeca*

Krešimir Žažar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Vladimir Ivanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

„MEDVJEDI I GALEBOVI SU POJELI LJUDE“ – EMPIRIJSKI ZAPISI IZ RURALNIH KRAJEVA GORSKOG KOTARA I SJEVERNODALMATINSKIH OTOKA

Brdsko-planinska područja i otočna područja dominantno su ruralni predjeli specifičnih razvojnih izazova kojima je u legislativi RH pridani poseban status. Rad tematizira iskustva ruralnog stanovništva vezano uz različite razvojne aspekte u ruralnim naseljima područja Crnog Luga u Gorskom Kotaru te na Dugom otoku i susjednim sjevernodalmatinskim otocima.

Rad se oslanja na analizu sekundarnih podataka koje ilustriraju (dominantno negativne) demografske trendove i određene socioekonomske performanse te se u kvalitativnoj komponenti predstavljaju nalazi istraživanja baziranog na metodi dubinskog polu-strukturiranog intervjua

(N=20) provedenog na apostrofiranim područjima od siječnja do lipnja 2022. Uzorak je uključivao 11 sugovornika i 9 sugovornica diferentnih sociodemografskih atributa. Po 10 intervjuja provedeno je u obje regije što daje uvid u iskustva sugovornika i specifičnosti dvaju različitih ruralnih područja. Za obradu empirijske građe korištena je tematska analiza uz fokus na socioekonomske i infrastrukturne elemente te razvojne potencijale tih ruralnih područja.

Unatoč raznolikim geografskim determinantama ustanovilo se da se sugovornici u dvama područjima suočavaju s istovjetnim (razvojnim) izazovima: manjak gospodarskih aktivnosti i nemogućnost pronalaženja zaposlenja što se ističe kao jedan od glavnih razloga masovnog iseljavanja. Dodatno se ukazuje na problematiku slabog korištenja turističkih i poljoprivrednih potencijala. Iako ruralni prostori u razmatranim područjima Gorske Hrvatske i na otocima raspoložu velikim razvojnim potencijalima, njihovoj realizaciji, zaključuje se, valja prethoditi sistematsko osmišljavanje i provedba zaokruženih razvojnih planova ruralnih prostora na mikro ravni koja u temelju treba osigurati preduvjete za vibrantnu gospodarsku aktivnost te demografsku revitalizaciju.

Rad je nastao u sklopu HRZZ znanstveno-istraživačkog projekta „SEC-RURAL“ (UIP-2019-04-5257).

Ključne riječi: *ruralna područja, infrastruktura, razvojni potencijali, depopulacija*

PANEL IZLAGANJA

PANEL 1

HRVATSKA I EUROPSKA DRUŠTVA U KOMPARATIVNOJ PERSPEKTIVI – POTENCIJALI ESS-A I ISSP-A

Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dragan Bagić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Katarina Jaklin

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

U sklopu ovog panela predstavili bismo dva međunarodna komparativna društvena istraživanja u kojima sudjeluje i Republika Hrvatska: Program međunarodnog društvenog istraživanja (International Social Survey Programme – ISSP) i Europsko društveno istraživanje (European Social Survey – ESS). ISSP je međunarodni projekt koji kontinuirano postoji od 1984. godine te u kojem sada aktivno sudjeluju 42 zemlje sa šest kontinenata. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu od 2005. godine (kad je Hrvatska primljena u projekt) predstavlja Hrvatsku u tom najstarijem međunarodnom projektu s područja društvenih znanosti. Svaka zemlja članica ulaskom u projekt obvezala se redovito (svake godine) provoditi anketno istraživanje na nacionalnom reprezentativnom uzorku odraslog stanovništva, sama ga financirati te deponirati podatke prema strogo utvrđenim pravilima u zajedničku bazu. ESS se provodi svake dvije godine od 2001. godine. Dosad je provedeno devet valova istraživanja u kojima je redovito ili povremeno sudjelovalo 38 zemalja. ESS od 2013. godine ima status europske istraživačke infrastrukture (European Research Infrastructure Consortium – ERIC), čime je ESS prepoznat kao jedna od ključnih istraživačkih infrastruktura u području društvenih znanosti. Prva dva vala ESS-a u Hrvatskoj koordinirali su kolege iz Instituta društvenih znanosti “Ivo Pilar”, dok je nacionalna koordinacijska ustanova od devetog vala Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

PANEL 2**SVE VIŠE INTEGRIRANI U EU, ALI PODIJELJENI MEĐU SOBOM?
EUROPSKE ORIJENTACIJE HRVATSKIH ELITA I GRAĐANA 10
GODINA NAKON ULASKA U EU**

Nakon 10 godina članstva u Europskoj uniji Hrvatska se s ulaskom u eurozonu i Schengenski prostor našla u višoj brzini europske integracije. Europske institucije poticaja (europski fondovi) i prisile (OLAF i EPPO) postale su neizostavan dio hrvatskog ekonomskog i pravnog života. S druge strane većina građana Hrvatske nije bila za brzi ulazak u eurozonu, a po prvi put nakon međunarodne poluizolacije Hrvatske krajem 1990-ih jedan hrvatski predsjednik svoj narativ bazira na kritici Zapada i EU.

Postavlja se pitanje pridonosi li europska integracija polarizaciji hrvatskih elita ili ju koči? Koje su društvene grupe podržavatelji, a koje kritičari dublje europske integracije i politika Zapada? U ovom se panelu na osnovi istraživanja javnog mnijenja i hrvatske političke i intelektualne elite kao pokušaj odgovora na ta pitanja prezentiraju sljedeće teme: odnos hrvatskih političkih elita prema Europskoj uniji, geopolitičke orijentacije hrvatskih građana, te postoji li prisutnost polarizacije u europskim orijentacijama hrvatskih građana.

Nikola Petrović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

**HRVATSKA(-E) IDEOLOGIJA(-E), EUROPEIZAM I
EUROSKEPTICIZAM**

Proces ulaska Hrvatske u EU doveo je do izrazitog ublažavanja polarizacije hrvatskih političkih elita, koje je bilo utjelovljeno kroz stvaranje Saveza za Europu. No, i nakon ulaska u EU nije bilo snažnije polarizacije političkih elita oko Europske unije i položaja Hrvatske u njoj. Primjer propasti inicijative za referendum o uvođenju eura, pokazuje da čak i

političke elite sklone euroskepticizmu oklijevaju u mobilizaciji građana nezadovoljnih europeizacijom hrvatskog društva. S druge strane, Plenkovićev koncept modernog suverenizma ukazuje da se i izraziti europeizam nastoji ublažiti kroz pokušaje razvijanja novih ideologija.

Istraživanja ideologije u Hrvatskoj često naglašavaju postojanje dominantnih ideologija, a koje su bile i rezultat postojanja dominantnih političkih aktera i stranaka. Izostanak veće polarizacije hrvatskih političkih elita oko pitanja Europske unije, mogao bi ukazivati da se i ovdje može govoriti o određenom dominantnom narativu u kojem je pripadnost Hrvatske EU geopolitička nužnost koja ne izaziva puno rasprava. No, takav pristup ne može objasniti repositioniranje aktera tijekom značajnijih promjena konteksta. Posebno je to važno s obzirom da su se hrvatske političke elite nedavno podijelile oko jednog europskog projekta: obuke ukrajinske vojske u Hrvatskoj.

U ovom se izlaganju prvo daje kratak pregled odnosa hrvatskih inačica ključnih ideologija prema europskoj integraciji. U drugom dijelu izlaganja govori se o utjecaju procesa produbljivanja europske integracije na razvoj hrvatskih ideologija i na mogućnosti stvaranja transnacionalno – nacionalno rascjepa. Izlaganje se bazira na polustrukturiranim dubinskim intervjuima s predstavnicima hrvatskih političkih i intelektualnih elita vezanih uz EU, manifestima hrvatskih političkih stranaka i analizi prosvjeda koji su se doticali EU.

Ključne riječi: *političke elite, polarizacija, ideologija, europeizam, euroskepticizam*

Filip Fila

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Josip Bilić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

SA ZAPADOM I U DOBRU I U ZLU? GEOPOLITIČKE ORIJENTACIJE HRVATSKIH GRAĐANA POD POVEĆALOM

Pitanje mjesta Hrvatske u svjetskom geopolitičkom poretku bilo je jedno od glavnih pitanja koje je, direktno ili indirektno, prožimalo društvo zadnjih tridesetak godina. Invazija Ukrajine, koja je inicijalno dovela do unisonog svrstavanja k Zapadu – što je bio i dosadašnji put Hrvatske – pokazala je pukotine u jedinstvenom narativu, uzimajući u obzir to da su neki politički akteri kritizirali politiku Zapada. S obzirom na to da su javno iskazani, stavovima političara i njihovih stranaka lako je pristupiti, no puno je manje poznato koje su preferencije građana.

U ovom se radu stoga analiziraju geopolitičke orijentacije hrvatskih građana na temelju anketnog istraživanja provedenog u jesen 2021. godine na nacionalnom probabilističkom uzorku (N=1200). Glavni istraživački ciljevi odnose se na prezentaciju povjerenja u relevantne svjetske vođe i države i na klasificiranje ispitanika prema povjerenju u njih. Iz deskripcije rezultata zamjetno je da većina građana pokazuje afinitet spram Zapada. Najviše povjerenja iskazano je prema Njemačkoj i njenoj bivšoj kancelarki Angeli Merkel, a najmanje prema Kini i turskom predsjedniku Erdođanu. Daljnjom upotrebom faktorske analize potvrđujemo da na razini varijabli postoji razlikovanje između prozapadnih i protuzapadnih vođa, kao i između država na orijentacije koje smo nazvali zapadna, višegradska i protuistočna. Detaljnija analiza, međutim, pokazuje iznenađujući nalaz pozitivne korelacije povjerenja između svih država i vođa. Analiza latentnih klasa zatim ukazuje na to da se mogu razlikovati tri grupe ispitanika, pri čemu je ono što ih razlikuje generalna razina povjerenja, a ne sklonost ili nesklonost Zapadu. Nalazi upućuju na to da se nije moglo govoriti o polarizaciji građana u pitanjima geopolitike.

Ključne riječi: *geopolitika, javno mnijenje, Europska unija, povjerenje*

Marko Mrakovčić

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Katedra za sociologiju

Nikola Petrović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Filip Fila

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

EUROFILI ILI EUROSKEPTICI? EUROPSKE ORIJENTACIJE HRVATSKIH GRAĐANA 10 GODINA NAKON ULASKA U EU

U razdoblju prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju provedena su brojna istraživanja raznih aspekata stavova hrvatskih građana o Uniji i njihovih prediktora. Deset godina nakon ulaska u EU, spomenute teme bitno su rjeđe istraživane. Zbog naznaka polarizacije unutar hrvatske političke elite, teme se ponovno nameću kao relevantne, kako bi se mogao utvrditi ažurirani presjek orijentacija hrvatskih građana spram EU te utvrditi postoje li naznake spomenute polarizacije i među hrvatskim građanima. Ovaj rad to namjerava istražiti na temelju analize podataka prikupljenih anketnim istraživanjem provedenim u jesen 2021. godine na nacionalnom probabilističkom uzorku (N=1200).

U prvom dijelu rada analiziraju se stavovi o koristi Hrvatske od članstva u EU, želji za ostankom/izlaskom iz EU, problematici suverenizma u odnosu spram EU te poželjnoj dubini integracije EU. Drugi dio rada analizira utječu li na stav o poželjnoj dubini europske integracije razlike ispitanika u (ne)podržavanju različitih vrijednosnih orijentacija (etnonacionalizam, multikulturalizam, klerikalizam i ekspertokratizam), u političkoj orijentaciji, u (ne)prihvatanju etničkog i građanskog shvaćanja hrvatskog nacionalnog identiteta, u pozicioniranju spram suprotstavljenih strana u Drugom svjetskom ratu te u stavovima o pobačaju i pravima homoseksualaca. Dobiveni rezultati ukazuju da, iako postoji stanovit otpor spram pojedinih aspekata europske integracije, nema znatne polarizacije u stavovima ispitanika o EU i vizijama budućnosti EU. Tomu u prilog idu i rezultati analize varijance (ANOVA-e). Naime, usprkos pojavljivanju statistički značajnih razlika među pojedinim kategorijama spomenutih

nezavisnih varijabli, rezultati u pravilu ne utvrđuju veću polarizaciju u stavu o poželjnoj dubini europske integracije između njihovih „krajnjih“ ili suprotstavljenih kategorija.

Ključne riječi: *Hrvatska, EU, euroskepticizam, europeizam, stavovi o europskoj integraciji, vizije europske integracije*

PANEL 3

MEDIJSKA PISMENOST KAO ČIMBENIK DRUŠTVENIH NEJEDNAKOSTI U HRVATSKOJ

Suvremena društva prepletena su medijima i digitalnim tehnologijama koji su u središtu suvremenih političkih i ekonomskih procesa, društvenih i kulturnih praksi. Razlike u navikama čitanja (Chan i Goldthorpe, 2007.), pristupu internetu (Hargittai, 2008.) te vještinama korištenja digitalne tehnologije (Van Deursen & Van Dijk, 2019.; Van Laar i sur., 2019.) ovisе o dobi, obrazovanju, socio-ekonomskom statusu i drugim čimbenicima. U ovom ćemo panelu predstaviti rezultate anketnog istraživanja u sklopu ESF projekta "Medijsko obrazovanje je važno.MOV" provedenog u ožujku 2022. na reprezentativnom uzorku punoljetnih građana (N=1033). Usredotočit ćemo se na osnovne dimenzije medijske pismenosti (kritičko mišljenje, tehničke kompetencije, proizvodnja sadržaja) u iskustvu suvremene svakodnevice te istražiti povezanost medijske pismenosti, političke participacije i kulturne potrošnje.

Paško Bilić

Institut za razvoj i međunarodne odnose

Marija Brajdić Vuković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

BITI MEDIJSKI PISMEN U HRVATSKOJ: KARAKTERISTIKE I ODABRANE DIMENZIJE MEDIJSKE PISMENOSTI

U ovom izlaganju medijsku pismenost promatramo kroz prizmu teorija društvene prakse (Reckwitz, 2002; Schatzki, 2001, 2016), novih istraživanja pismenosti (Gee, 2015; Street, 1985, 2003) i kritičke medijske pismenosti (Cappello, 2017; Kellner & Share, 2019). Koristimo odabrane dimenzije provjerenih instrumenata kao što su *News literacy scale* (Vraga i dr., 2013) i *Internet skills survey* (van Deursen et al., 2016). Medijsku pismenost interpretiramo kao društvenu praksu koja se sastoji od dimenzija kritičkog mišljenja, proizvodnje sadržaja i tehničkih vještina. Tri su dimenzije operacionalizirane u aditivne ljestvice kritičke percepcije tradicionalnih medija (KPTM), kritičke percepcije digitalnih alata (KPDA), društvene uključenosti u medijima (DUM), proizvodnje sadržaja (PS) i vještina pretraživanja internetskih informacija (PII). Rezultati istraživanja provedenog na uzorku punoljetnih hrvatskih građana (N=1033) pokazuju da je dob glavni prediktor za sve ljestvice. Odnos između skala pokazuje pozitivnu korelaciju između KPTM, KPDA i DUM. U isto vrijeme, KPTM, KPDA i DUM su u negativnoj korelaciji s PII-om. Oni manje vješti u internetskom pretraživanju manje su kritični prema tradicionalnim medijima i digitalnim alatima i manje su uvjereni da mediji trebaju pokrivati pitanja socijalne pravednosti. Također, biti vještiji u proizvodnji sadržaja ne podrazumijeva nikakav drugi odnos, samo onaj koji se odnosi na negativnu povezanost s nedostatkom PII-a.

Ključne riječi: *društvena praksa, medijska pismenost, kritičko mišljenje, tehničke kompetencije, proizvodnja sadržaja*

Dina Vozab

*Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti,
Odsjek za medije i komunikaciju*

**POVEZANOST MEDIJSKE PISMENOSTI I POLITIČKE
PARTICIPACIJE: NEJEDNAKOSTI IZMEĐU GENERACIJA**

Mnogi autori smatraju da je medijska pismenost važna za razvoj građanskog angažmana, posebice u digitalnom okruženju (Ashley i dr., 2017; Mihailidis & Thevenin, 2013). Dok je pozitivni odnos između praćenja vijesti i političke participacije potvrđen kroz mnogobrojna dugogodišnja istraživanja, još nije dovoljno jasno kakva je povezanost medijske pismenosti i političke participacije. Neke su studije pokazale da programi medijske pismenosti pozitivno utječu na stvaranje kritičkog mišljenja u odnosu na medijske poruke, ali i da mogu potaknuti nepovjerenje i cinizam prema medijima (Mihailidis, 2009). Ashley i dr. (2017) pronašli su pozitivnu vezu između medijske pismenosti u čitanju vijesti te političkog znanja i osjećaja političke djelotvornosti, no ne i povezanost s političkom participacijom. Većina istraživanja medijske pismenosti i participacije se usredotočuju na mlađe medijske korisnike, a zanemaruju generacijske razlike u praćenju vijesti (Vozab, 2020). Također, studije političke participacije trebale bi uzeti u obzir proširene oblike participacije u digitalnom umreženom okruženju (Theocharis i dr., 2019). Ovo istraživanje koristi skalu medijske pismenosti u praćenju vijesti (Ashley i dr., 2013) te proširenu skalu političke participacije (Theocharis & van Deth, 2019) kako bi se analizirala povezanost medijske pismenosti i više dimenzija političke participacije, uzimajući u obzir generacijske razlike publika vijesti. U analizi su korišteni podaci iz anketnog istraživanja provedenom na reprezentativnom uzorku punoljetnih građana (N=1033) u 2022.godini. Rezultati ne ukazuju na značajnu povezanost medijske pismenosti i političke participacije, no pokazuju da postoji generacijski jaz u medijskoj pismenosti i nekim oblicima političke participacije.

Ključne riječi: *medijska pismenost, politička participacija, generacije, praćenje vijesti*

Krešimir Krolo*Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju***GLEDAJ (TV) I UČI: ULOGA UTJELOVLJENOG KULTURNOG KAPITALA U OBJAŠNENJU „TRADICIONALNE“ I DIGITALNE MEDIJSKE PISMENOSTI**

Cilj ovog izlaganja je prikazati na koji način različite dimenzije kulturnog kapitala objašnjavaju „tradicionalnu“ i digitalnu medijsku pismenost, koristeći se pritom podacima prikupljenih anketnim istraživanjem u 2022. godini na dvoetapnom stratificiranom kvotnom uzorku u sklopu ESF projekta „Medijsko obrazovanje je važno.MOV“ (N=1033). Oslanjajući se na teorijski okvir Pierra Bourdiea, operacionalizirane su tri različite dimenzije kulturnog kapitala kao nezavisne varijable: objektivizirani, utjelovljeni i institucionalizirani. Objektivizirani kulturni kapital predstavlja varijabla broja knjiga u kućanstvu, utjelovljeni kulturni kapital predstavljen je u obliku televizijskih žanrovskih preferencija, dok je institucionalizirani kulturni kapital operacionaliziran kao stečeni stupanj obrazovanja ispitanika i ispitanica. „Tradicionalna“ ili kritička medijska pismenost i kreiranje online sadržaja korištene su kao zavisne varijable dviju temeljnih dimenzija suvremene medijske pismenosti. Nakon primjene faktorske analize (PCA) i kreiranja indeksa (kritičke) percepcije medijskog sadržaja te indeksa kreiranja digitalnog sadržaja, korištena je hijerarhijska regresijska analiza kako bi se ustanovilo ima li kulturni kapital eksplanatorni potencijal za korištene dimenzije medijske pismenosti. Rezultati ukazuju na statistički značajnu ulogu objektiviziranog kulturnog kapitala u objašnjenju „tradicionalne“ medijske pismenosti, iako je značajnost upitne statističke snage. S druge strane, ni jedan od korištenih dimenzija kulturnog kapitala nije pokazao statistički značajnu povezanost u objašnjenju digitalne medijske pismenosti, odnosno kreiranja digitalnog medijskog sadržaja. Zaključuje se kako ovaj tip operacionalizacije kulturnog kapitala ne predstavlja ključne čimbenike objašnjavanja medijske pismenosti, naglašavajući pritom znatno potentniju ulogu digitalnog

kulturnog kapitala kao potentnijeg prediktora i „tradicionalne“ i digitalne medijske pismenosti.

Ključne riječi: *„tradicionalna“ medijska pismenost, digitalna medijska pismenost, kulturni kapital, digitalne vještine, digitalni kapital*

PANEL 4

NEJEDNAKOSTI U KULTURI: KULTURNI CENTRI I NOVI DRUŠTVENI AKTERI U KULTURI

Kulturni se centri smatraju jednim od ključnih institucionalnih inovacija u sklopu politika demokratizacije u kulturi koje su usmjerene na smanjenja nejednakosti u pristupu kulturnim resursima i osnaživanja različitih društvenih skupina kroz promociju obrazovanja i različitih oblika dostupnosti kulture i umjetnosti. Njihov nastanak i razvoj u svim europskim zemljama možemo pratiti usporedo s razvojem demokratizacije i javnih mehanizama u drugim područjima pri čemu su često snažno određeni lokalnim specifičnostima vezanim za potrebe lokalnih zajednica u kojima djeluju, kao i nacionalnim kulturnim politikama. U Hrvatskoj su javni kulturni centri posebno važnu ulogu imali u kulturnom sustavu 1970-ih godina, no s tranzicijom taj je dio kulturne infrastrukture marginaliziran. Cilj ovog panela je otvoriti raspravu i predstaviti istraživanja o stanju tog dijela kulturnog pogona te ocrtati trendove u razvoju kulturnih centara koji vode ka uspostavljanju novih modela sudjelovanja u kulturi te oblikovanju kulturnih politika koje prepoznaju nove društvene aktere i koje su usmjerene na smanjenje nejednakosti u kulturi.

Ana Žuvela

Institut za razvoj i međunarodne odnose

Željka Tonković

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

UVJETOVANOSTI I PERSPEKTIVE KULTURNIH CENTARA KAO PROSTORA DRUŠTVENOSTI: STUDIJA SLUČAJA KULTURNIH CENTARA

Iz aspekta kulturne politike i istraživanja u kulturi nedostaje poznavanje i razumijevanje načina rada kulturnih centara kao ustanova u kulturi višeslojne prirode te njihove uvezanosti i međupovezanosti s kontekstom unutar kojeg djeluju. To obuhvaća pristupe u upravljanju, programiranju, financiranju, potom mreže suradnje i sudjelovanje zajednice u planiranju razvoja kulturnih centara te odnose s osnivačima. Istraživanja koje će se predstaviti bavi se analizom paradigmi ustroja, načinima upravljanja, programiranja i financiranja kulturnih centara čime se ocrta njihova institucionalna logika i krutost (engl. *institutional stickiness*). Metodologija istraživanja temelji se na kompozitnoj studiji slučaja s tri jedinice smještene u disparatnim kontekstualnim datostima manjih i većih sredina koje nose teret postindustrijskog i posttranzicijskog nasljeđa. Svrha istraživanja bila je steći sustavne uvide u procese upravljanja, načine rada i djelovanja kulturnih centara s naglaskom na njihov odnos sa zajednicom unutar koje djeluju. Primarni cilj istraživanja bio je proučiti okvir javne politike (primarno kulturne politike) za kulturne centre u Hrvatskoj te ispitati obrasce u procesima upravljanja, programiranja i planiranja, odnosno razvoja. Izlaganje će predstaviti najvažnije rezultate istraživanja koji ukazuju na strukturne okolnosti i mogućnosti razvoja kulturnih centara, razine njihove samostalnosti i kapaciteta u donošenju odluka vezanih za programsku orijentaciju, financiranje, konceptualna određenja i uvjete rada. Prema rezultatima istraživanja, pravni status i utjecaj osnivača u razvojnoj dinamici i smjerovima kulturnih centara je odlučujući u odnosu na određenost kontekstom kao distinktivnom kvalitetom kulturnih centara. Nesrazmjer strukturnih ograničenja i razvojnih mogućnosti implicira institucionalnu krutost i inerciju kao i neadekvat-

nost kulturne politike u specifičnom normativnom okviru koji se odnosi na rad i djelovanje kulturnih centara.

Ključne riječi: *kulturni centri, kulturna politika, upravljanje, ovisnost o prijašnjem putu, institucionalna krutost*

Anamaria Klasić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Kruno Kardov

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

ULOGA KULTURNIH CENTARA U KULTURNOM I DRUŠTVENOM ŽIVOTU ZAJEDNICE – PRIMJER ZAGREBA

U kontekstu u kojem se u kulturi sve više naglašavaju ideje društvenog uključivanja i korisničkog iskustva, prakse koje su nekada činile osnovnu misiju i središnja područja djelovanja kulturnih centara, poput cjelovitog obrazovanja, difuzije kulture, širenja, uključivanja i inicijacije publike, sada postaju sastavni dio rada šireg kulturnog sektora, dok je naslijeđena infrastruktura kulturnih centara nakon tranzicije ostala „nevidljivom“ i zanemarenom. U ovom će se izlaganju stoga adresirati pitanje uloge kulturnih centara u razvoju lokalnih zajednica u ovakvim novim i izmijenjenim okolnostima te funkcije kulturnih centara u gradu Zagrebu kao nacionalnom i urbanom središtu, pa tako i središtu kulturnog života. U Zagrebu pored brojnih javnih kulturnih ustanova i niza drugih kulturnih organizacija u neprofitnom i profitnom sektoru djeluje i 16 centara za kulturu. Njihovo smještanje u različite dijelove grada utjecalo je na razvoj njihove uloge, kulturnu ponudu i sadržaje, ali i njihove metode integracije građana i lokalne zajednice u svakodnevni rad i program. U izlaganju se koriste rezultati kvalitativnog istraživanja, intervju s ravnateljima zagrebačkih kulturnih centara (N=9) te kvantitativnog anketnog istraživanja na slučajnom uzorku građana Zagreba (N=1000) o percepciji i posjećenosti kulturnih centara i drugih kulturnih ustanova u Zagrebu. Rezultati pokazuju da je dvojaka – društvena i kulturna – funkcija kul-

turnih centara prepoznata od strane dijela građana, no mnogi građani nemaju naviku odlaska u kulturne centre. Iz perspektive ravnatelja kao najveće prepreke u funkcioniranju identificirali smo zastarjelu infrastrukturu te nedorečenu ulogu koju kulturni centri zauzimaju u kontekstu kulturne politike.

Ključne riječi: *centri za kulturu, kulturna demokracija, kulturna politika, Zagreb*

Edgar Buršić

*Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet u Puli,
Odsjek za nastavničko obrazovanje i strane jezike*

Sanja Sekelj

Institut za povijest umjetnosti

Donato Ricci

Medialab, SciencesPo, Pariz

Davor Mišković

Drugo more, Rijeka

UMREŽAVANJE KROZ USTRAJNOST: STUDIJA SLUČAJA RAZVOJA I POZICIONIRANJA MREŽE CLUBTURE

Suvremena istraživanja u polju kulture u Hrvatskoj pokazuju da se značajnije promjene najviše događaju na nezavisnoj kulturnoj i umjetničkoj sceni. Iako uvriježen, sami koncepti „nezavisne kulturne scene“ ili „nezavisne kulture“ slabo su definirani, a problemi oko definicije vezani su za neuhvatljivu strukturu te scene što se tiče umjetničkog područja djelovanja, geografskog područja, veličine organizacije i načina strukturiranja organizacija. Ovo istraživanje ima za cilj dati obrise navedenim konceptima analizom mreže organizacija u nezavisnoj kulturi Clubture, koja je krovni savez udruga u nezavisnoj kulturi u Hrvatskoj. Analiza se bazira na vremenskom razdoblju od 2001. do 2016. godine, odnosno, od 2012. do 2022. godine. Korišteni podatci su iz dva odvojena izvora za stvaranje jedne dinamičke vremenske društvene mreže i jedne bipartitne društvene

mreže: 1) podatci o ocjenjivanju unutar mreže Clubture između 2001. i 2016. godine i 2) podatci o mrežnim projektima prijavljenih na program financiranja umrežavanja Zaklade Kultura Nova. Iz podataka proizlazi da umrežavanje kao model definira nezavisnu scenu, odnosno, poseban način suradnje među organizacijama. Vidljive su i dinamike suradnji i stvaranja zajednica unutar mreže kroz vrijeme, na taj se način mogu bolje shvatiti mehanizmi djelovanja scene, tendencije institucionalnog izomorfizma, te dodatno pojasniti neuhvatljivi koncept „nezavisne kulturne scene.“

Ključne riječi: *nezavisna kulturna scena, mreža Clubture, organizacije u kulturi, digitalna povijest umjetnosti, analiza društvenih mreža*

OKRUGLI STOL

PROBLEMATIZIRANJE NEJEDNAKOSTI I SOCIOLOGIJSKA TEORIJA U HRVATSKOJ DANAS – STANJE I PERSPEKTIVE

Krešimir Žažar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

Erik Brezovec

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju

Premda o njezinoj relevantnosti kao nezaobilaznoj komponenti za sociološko izučavanje društva ne treba posebice elaborirati, o sociologijskoj se teoriji u okvirima sociološke zajednice u Hrvatskoj nedostatno diskutira. Ta je (pr)ocjena jednako valjana kad je posrijedi specifično tematiziranje teorijskih pristupa usmjerenih na proučavanje društvenih nejednakosti, dispariteta, polarizacije i isključenosti, kao i kad je riječ o pitanju generalne pozicije teorije u sociološkoj produkciji u Hrvatskoj. Ovaj okrugli stol nastoji popuniti indiciranu prazninu otvarajući auto-refleksivnu raspravu o sljedećim tematskim sklopovima (od specifičnih prema općima): koji se teorijski pristupi najčešće rabe za istraživanje nejednakosti ((neo)marksistički, (neo)veberijanski, bourdieuvski...); imamo li adekvatne konceptu-

alne alate za razumijevanje/objašnjenje novih/starih oblika nejednakosti i isključenosti (primjerice, u digitalnoj sferi); kakvo je generalno stanje sa sociologijskom teorijom u sociologiji u Hrvatskoj danas; koje su dominantne teorijske perspektive; u kojoj mjeri uvozimo, a koliko te proizvodimo li uopće teorijske koncepte; raspolažemo li teorijama prikladnim za razumijevanje specifičnosti hrvatskog društva; vodi li se dostatno računa o adekvatnosti epistemičke veze između konceptualne i empirijske razine analize; kakva je relacija sociološke metodologije (kvantitativne, kvalitativne i mješovite) i sociološke teorije u recentnoj sociološkoj produkciji; koliko se pažnje posvećuje kultiviranju teoretiziranja kao procesa razumijevanja društvene stvarnosti; koliko je prostora otvoreno za konceptualne radove u domaćim časopisima; na koji se način pristupa teoriji u procesu profesionalne socijalizacije; vodi li se računa o rafiniranju terminološkog instrumentarija na hrvatskom jeziku... Sudionici/e skupa pozvani su dati prilog raspravi o apostrofiranim i srodnim važnim pitanjima.

Sudionici:

Erik Brezovec, *Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju*

Krešimir Žažar, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju*

Anita Dremel, *Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Katedra za sociologiju*

Paško Bilić, *Institut za razvoj i međunarodne odnose*

Augustin Derado, *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u Splitu – područni centar Split*

POPIS SUDIONIKA I SUDIONICA

IME	PREZIME	E-MAIL	INSTITUCIJA
1.	Mirjana Adamović	mirjana@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
2.	Branko Ančić	branko@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
3.	Dragan Bagić	dbagic@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
4.	Ivan Balabanić	ibalabani@hrstud.hr	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju
5.	Gorana Bandalović	gbandalo@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
6.	Valerija Barada	vbarada@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
7.	Danijel Baturina	danijel.baturina@pravo.hr	Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku
8.	Gojko Bežovan	gojko.bezovan@pravo.hr	Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku
9.	Josip Bilić	bilic@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
10.	Paško Bilić	pasko@irmo.hr	Institut za razvoj i međunarodne odnose
11.	Marija Brajdić Vuković	marija@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
12.	Erik Brezovec	ebrezovec@hrstud.hr	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za sociologiju
13.	Silvija Bunjevac Nikodem	silvija.bunjnik@gmail.com	Osnovna škola Dragutina Tadijanovića Zagreb

14.	Edgar	Bursić	edgar.bursic@unipu.hr	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet u Puli, Odsjek za nastavničko obrazovanje i strane jezike
15.	Ivanka	Buzov	ibuzov@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
16.	Dražan	Cepić	depic@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
17.	Tomislav	Cik	tomislav.cik@door.hr	Društvo za oblikovanje održivog razvoja/Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
18.	Predrag	Cveticanin	pcveticanin@gmail.com	Univerzitet u Nišu, Fakultet umetnosti
19.	Blanka	Čop	blanka.cop@pravst.hr	Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet Split, Katedra za sociologiju
20.	Đurđica	Degač	djdegac@m.ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
21.	Augustin	Derado	augustin.derado@gmail.com	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split
22.	Mislav	Dević	mdevic20@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
23.	Karin	Doolan	kdoolan@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
24.	Anita	Dremel	adremel@ffos.hr	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Katedra za sociologiju
25.	Ratko	Đokić	ratko@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
26.	Alejandro	Fernández	A.FernandezPerez@tudelft.nl	TU Delft, The Netherlands
27.	Filip	Fila	filip@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

28.	Renata	Franc	Renata.Franc@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
29.	Maja	Gergonić	maja.gergonic2@gmail.com	Doktorandica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu
30.	Goran	Grdenić	Goran.Grdenic@fer.hr	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zavod za visoki napon i energetiku
31.	Margareta	Gregurović	margareta.gregurovic@imin.hr	Institut za migracije i narodnosti
32.	Marita	Grubišić-Čabo	maritagc@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
33.	Vedran	Halamić	vhalamic@ffzg.hr	Hrvatski arhiv podataka za društvene znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
34.	Ninoslav	Holjevac	Ninoslav.Holjevac@fer.hr	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zavod za visoki napon i energetiku
35.	Marko	Horvat	marko.horvat@pravo.hr	Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku
36.	Antonia	Huserik	toncicahus@gmail.com	Doktorandica na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru
37.	Vladimir	Ivanović	vivanovi@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
38.	Darija	Ivošević	divosevic@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
39.	Katarina	Jaklin	kjaklin@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
40.	Josip	Ježovita	josip.jezovita@unicath.hr	Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju
41.	Ivana	Jurković Kuruc	ivanajk@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

42.	Kruno	Kardov	kkardov@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
43.	Anamaria	Klasić	anamaria@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
44.	Ksenija	Klasnić	kklasnic@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
45.	Emma	Kovačević	emma.kovacevic2@gmail.com	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Katedra za sociologiju
46.	Krešimir	Krolo	kkrolo@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
47.	Ivan	Landripet	ilandrip@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
48.	Marija	Lončar	mloncar@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
49.	Marko	Lucić	marko.lucic@mrosp.hr	Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike
50.	Sven	Marcelić	smarceli@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
51.	Marko	Marelić	marko.marelic@snz.hr	Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar, Katedra za medicinsku sociologiju i ekonomiku zdravstva
52.	Iris	Marušić	iris@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
53.	Barbara	Masić	barbara.masic@studenti.fpzg.hr	Doktorandica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
54.	Jelena	Matić Bojić	matic@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
55.	Teo	Matković	teo@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

56.	Davor	Mišković	davor@drugo-more.hr	Drugo more, Rijeka
57.	Marko	Mrakovčić	marko.mrakovcic@pravni.uniri.hr	Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Katedra za sociologiju
58.	Marko	Mustapić	Marko.Mustapic@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
59.	Krunoslav	Nikodem	knikodem@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
60.	Iva	Odak	iva@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
61.	Leali	Osmančević	leali.osmancevic@unicath.hr	Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za komunikologiju
62.	Željko	Pavić	zpavic@ffos.hr	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Katedra za sociologiju
63.	Lidija	Pavić-Rogošić	lidija@odraz.hr	ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, Zagreb
64.	Benjamin	Perasović	ben.perasovic@gmail.com	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
65.	Antonija	Petrićušić	apetricusic@pravo.hr	Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju
66.	Mirko	Petrić	mirko.petric468@gmail.com	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split
67.	Nikola	Petrović	nikola@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
68.	Ivana	Pikić Jugović	jugovic@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
69.	Jaka	Primorac	jaka@irmo.hr	Institut za razvoj i međunarodne odnose

70.	Jelena	Pučak	jelena.pudjak@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
71.	Saša	Puzić	puzic@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
72.	Donato	Ricci	donato.ricci@gmail.com	Medialab, SciencePo, Pariz
73.	Silvia	Rogošić	silvia.rogosic@ufzg.hr	Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Katedra za filozofiju i sociologiju
74.	Nena	Rončević	nena.roncevic@ffri.uniri.hr	Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju
75.	Sanja	Sekelj	sanja_sekelj@yahoo.com	Institut za povijest umjetnosti
76.	Odlon-Gbènoukpo	Singbo	odilon.singbo@unicath.hr	Hrvatsko katoličko sveučilište, Katedra za teologiju
77.	Sanja	Stanić	ssstanic@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
78.	Anđelina	Svirčić Gotovac	svircic@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
79.	Josip	Šabić	josip@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
80.	Sandra	Šević	ssevic1@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
81.	Bruno	Šimac	bsimac@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
82.	Mislav	Škacan	mškacan21@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
83.	Matea	Škomrlj	matea.skomrlj@unicath.hr	Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju

84.	Aleksandar	Štulhofer	astulhof@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
85.	Zorana	Šuljug Vučića	zorana@ffst.hr	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju
86.	Antun	Šundalić	antun.sundalic@efos.hr	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Katedra interdisciplinarnih kolegija
87.	Inga	Tomić-Koludrović	inga.tomic-koludrovic@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split
88.	Željka	Tonković	zeljka.tonkovic@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
89.	Tijana	Trako Poljak	ttrako@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
90.	Dina	Vozab	dina.vozab@fpzg.hr	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Odsjek za medije i komunikaciju
91.	Tanja	Vučković Juroš	tvuckovi@m.ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
92.	Anton	Vukelić	avukelic@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
93.	Tea	Vukušić Rukavina	rvukusic@suz.hr	Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar, Katedra za medicinsku sociologiju i ekonomiku zdravstva
94.	Željka	Zdravković	zdravko@unizd.hr	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju/Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split
95.	Jelena	Zlatar Gamberožić	jelena@idi.hr	Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
96.	Nika	Zrinščak	nziinscak@student.uniri.hr	Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju
97.	Mateo	Žanić	Mateo.Zanic@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Vukovar

98.	Krešimir	Žažar	kzazar@ffzg.hr	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
99.	Iva	Žunić	iva.zunic@pilar.hr	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split
100.	Doris	Žuro	dzuro@fst.hr	Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet
101.	Ana	Žuvela	azuvela@irmo.hr	Institut za razvoj i međunarodne odnose

POPIS VOLONTERA I VOLONTERKI

Jure Bakota (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Matea Čular (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Ivana Grgec (Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju)

Karla Grubišić (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Larisa Hrzić (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Marijan Jurić-Kačunić (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Stana Kožul (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Ivana Perić (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

Karolina Štefok (Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju)

Marijo Todorčić (Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju)

Julija Veljača (Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za sociologiju)

ORGANIZATOR:

**HRVATSKO
SOCIOLOŠKO
DRUŠTVO**

SUORGANIZATORI:

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Filozofski fakultet u Splitu, Sveučilište u Splitu

Umjetnička akademija u Splitu, Sveučilište u Splitu

